

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 2

(2007–2008)

Om samtykke til ratifikasjon av Europarådets konvensjon 3. mai 2005 om tiltak mot menneskehandel

*Tilråding fra Utenriksdepartementet av 2. november 2007,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Europarådets ministerkomité vedtok 3. mai 2005 en konvensjon om bekjempelse av menneskehandel og styrking av rettighetene til ofre for menneskehandel. Formålet med konvensjonen er å forebygge og bekjempe nasjonal og internasjonal menneskehandel, å beskytte og hjelpe ofre for menneskehandel, å sikre effektiv strafforfølgning av bakmennene, og å fremme internasjonalt samarbeid for å oppnå de nevnte målene. For å sikre en effektiv gjennomføring av konvensjonens bestemmelser, gir konvensjonen anvisning på opprettelsen av en egen overvåkingsmekanisme.

Arbeidsgruppen som fremforhandlet konvensjonen (CAHTEH) hadde sitt første møte i september 2003. Norge var representert i arbeidsgruppen fra starten av. Norge undertegnet konvensjonen da den ble åpnet for undertegning 16. mai 2005.

En oversikt over konvensjonens innhold finnes i punkt 2.

Departementets vurdering er at konvensjonen ikke gjør det nødvendig å foreta lovendringer. I punkt 3 redegjør departementet for hvordan forpliktelsene som følger av konvensjonen er oppfylt

for Norges del, enten gjennom lov og annet regelverk, praksis eller særskilte tiltak.

Departementet anser imidlertid spørsmålet om ratifikasjon som en sak av særlig viktighet, jf. Grunnloven § 26 annet ledd. Konvensjonen og temaet menneskehandel er av stor politisk interesse og berører flere departementers ansvarsområder. Videre omhandler konvensjonen spørsmål om menneskerettigheter.

Som trykte vedlegg følger konvensjonen i engelsk original versjon med oversettelse til norsk.

1.2 Arbeidet med ratifikasjon av konvensjonen

Arbeidet med spørsmålet om norsk ratifikasjon har vært ledet av Justisdepartementet. Berørte departementer har vært trukket inn i arbeidet med stortingsproposisjonen.

2 Konvensjonens status og hovedinnhold, oversikt over konvensjonsforpliktelsene

2.1 Konvensjonens status og hovedinnhold

Konvensjonen er hittil (pr. 23. oktober 2007) undertegnet av 37 stater. Ni stater (Bulgaria, Slo-

vakia, Østerrike, Romania, Moldova, Albania, Kroatia, Danmark og Georgia) har også ratifisert den. Konvensjonen trer i kraft når ti land, herunder minst åtte av Europarådets medlemsstater, har ratifisert den, jf. artikkel 42. Et av siktemålene med norsk ratifikasjon er å medvirke til så tidlig ikrafttredelse som mulig.

Reglene i konvensjonen kan deles inn i seks hovedkategorier: For det første pålegger konvensjonen statene å iverksette tiltak for å forebygge menneskehandel. For det andre skal statene sørge for at ofrenes grunnleggende rettigheter blir ivaretatt, herunder at ofre for menneskehandel i en kortere eller lengre periode gis opphold i mottakerlandet. For det tredje er statene forpliktet til å kriminalisere ulike former for menneskehandel og å forhindre at ofrene selv i urimelig grad blir strafforfulgt. For det fjerde må statene sørge for effektiv strafforfølgning av gjerningspersonene og sikre at ofre og vitner får tilstrekkelig beskyttelse under prosessen. For det femte pålegges statene å samarbeide med hverandre for å oppnå konvensjonens formål om å forebygge, bekjempe, beskytte og strafforfølge. For det sjette er statene forpliktet til å underlegge seg en felles overvåkingsmekanisme som skal sørge for at konvensjonen blir effektivt gjennomført.

2.2 Oversikt over de enkelte artiklene i konvensjonen

I *fortalen* uttrykker partene sin felles målsetting om et omfattende, internasjonalt, og rettslig bindende dokument som skal fokusere på ofrene for menneskehandel og deres rettigheter og på opprettelsen av en overvåkingsmekanisme.

Artikkel 1 uttrykker formålet med konvensjonen.

Artikkel 2 gir konvensjonen anvendelse på alle former for menneskehandel, uavhengig av om den foregår nasjonalt eller internasjonalt.

Artikkel 3 inneholder prinsippet om ikke-diskriminering.

Artikkel 4 inneholder definisjoner, blant annet av hva som er menneskehandel i konvensjonens forstand.

Artikkel 5 pålegger statene å sette i verk tiltak for å forebygge menneskehandel.

Artikkel 6 angir tiltak som skal sørge for at etterspørsel som fører til menneskehandel motvirkes.

Artikkel 7 inneholder bestemmelser om grensekontroll.

Artikkel 8 pålegger statene å sikre sine identitets- og reisedokumenter mot misbruk og falskning.

Artikkel 9 pålegger statene å verifisere egne identitets- og reisedokumenter.

Artikkel 10 inneholder bestemmelser om identifisering av ofre for menneskehandel.

Artikkel 11 gir regler om beskyttelse av ofrenes identitet og privatliv.

Artikkel 12 pålegger statene å yte bistand til ofre for menneskehandel slik at de får dekket sine mest grunnleggende behov (for husvære, helse-tjenester, informasjon osv.).

Artikkel 13 pålegger statene å innføre en refleksjonsperiode for ofrene på minimum 30 dager.

Artikkel 14 fastslår at ofre for menneskehandel i visse tilfeller skal innvilges en midlertidig oppholdstillatelse i mottakerlandet.

Artikkel 15 gir ofre for menneskehandel rett til skadeserstatning og juridisk bistand for å sikre dette.

Artikkel 16 gir nærmere bestemmelser om hjemsendelse og tilbakeføring av ofre for menneskehandel.

Artikkel 17 pålegger statene å ha et likestillingsperspektiv ved gjennomføringen av konvensjonens forpliktelser.

Artikkel 18 pålegger statene å kriminalisere menneskehandel.

Artikkel 19 pålegger statene å vurdere å kriminalisere bruk av tjenester fra ofre for menneskehandel.

Artikkel 20 pålegger statene å kriminalisere visse handlinger knyttet til reise- eller identitetsdokumenter.

Artikkel 21 fastsetter i hvilken grad forsøk på og medvirkning til straffbare handlinger omfattet av konvensjonen skal kriminaliseres.

Artikkel 22 pålegger statene å ha regler om foretaksstraff mm.

Artikkel 23 pålegger statene å sikre at straffbare handlinger blir etterfulgt av effektive og tilstrekkelige sanksjoner.

Artikkel 24 inneholder bestemmelser om straffskjerpende momenter.

Artikkel 25 bestemmer at tidligere domfellelser for menneskehandel i andre konvensjonsstater skal kunne tas i betraktning ved straffutmålingen i en ny sak.

Artikkel 26 pålegger statene et ansvar for å sikre at ofre for menneskehandel ikke i urimelig utstrekning selv blir strafforfulgt. Bestemmelsen krever at det etter nasjonal lovgivning må være

adgang til å avstå fra å idømme ofre for menneskehandel straff for deltakelse i ulovlig virksomhet som skyldes tvang.

Artikkel 27 inneholder regler om det offentlige ansvar for etterforskning og strafforfølgning av menneskehandel, og om frivillige organisasjoners adgang til å bistå ofrene under straffeprosessen mot bakmennene.

Artikkel 28 pålegger statene å beskytte ofrene for menneskehandel m.fl. mot mulige trusler og represalier fra gjerningspersonene under straffeprosessen. Barn som er ofre for menneskehandel, skal sikres spesielle beskyttelsestiltak utformet med tanke på barnets beste.

Artikkel 29 pålegger statene å sørge for opprettelsen/eksistensen av spesialiserte myndigheter og koordinerende organer for bekjempelse av menneskehandel.

Artikkel 30 inneholder regler om vitnebeskyttelse under domstolsbehandlingen.

Artikkel 31 omhandler statenes plikt til å ha jurisdiksjonsregler for straffbare handlinger omfattet av konvensjonen. Etter artikkel 45 er det adgang til å reservere seg mot forpliktelsene som følger av artikkel 31 nr. 1 bokstav d og e, jf. artikkel 31 nr. 2.

Artikkel 32 pålegger statene å samarbeide på grunnlag av relevante internasjonale avtaler mv. for å oppnå konvensjonens formål.

Artikkel 33 gjelder statenes ansvar for å samarbeide for å beskytte truede personer og finne savnede personer, særlig barn.

Artikkel 34 omhandler utveksling av informasjon mellom samarbeidende stater.

Artikkel 35 pålegger statens myndigheter å samarbeide med det sivile samfunn (organisasjoner mv.).

Artikkel 36 gir regler om opprettelsen av et uavhengig overvåkingsorgan – ekspertgruppen GRETA – som skal bestå av mellom 10 og 15 medlemmer.

Artikkel 37 gir regler om partskomiteen, som skal bestå av representantene i Europarådets ministerkomité for medlemsstatene til konvensjonen og av representanter fra konvensjonsparter som ikke er medlemmer av Europarådet.

Artikkel 38 er en rammebestemmelse som gir regler for hvordan GRETA skal gjennomføre sin overvåking av konvensjonspartene. Evalueringen skal skje i runder med en varighet som fastsettes av GRETA. GRETA skal i stor utstrekning selv fastsette sine evalueringsprosedyrer. GRETA skal avslutningsvis utarbeide og vedta en rapport om evalueringen som skal sendes partskomiteen.

Rapporten og GRETAS konklusjoner, og eventuelle kommentarer fra den aktuelle konvensjonsparten, skal offentliggjøres ved vedtakelsen.

Artikkel 39 slår fast at konvensjonen ikke skal ha noen innvirkning på rettigheter og forpliktelser som følger av Palermoprotokollen (tilleggsprotokoll til FN-konvensjonen mot grenseoverskridende organisert kriminalitet for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn).

Artikkel 40 slår fast at konvensjonen heller ikke skal ha noen innvirkning på rettigheter eller forpliktelser som følger av andre internasjonale avtaler. Konvensjonsparter som også er medlemmer av EU, skal i sine innbyrdes anliggender anvende fellesskapsrettens regler.

Artikkel 41 gir regler om prosedyren for endringer av konvensjonen.

Artikkel 42 inneholder regler om undertegning og ikrafttredelse.

Artikkel 43 gir regler om tiltredelse til konvensjonen for land som ikke er medlemmer av Europarådet.

Artikkel 44 gir regler om territoriell anvendelse av konvensjonens bestemmelser.

Artikkel 45 angir adgangen til å ta forbehold. Det er kun adgang til å reservere seg mot forpliktelsene som følger av jurisdiksjonsreglene i artikkel 31 nr. 1 bokstav d og e, jf. artikkel 31 nr. 2.

Artikkel 46 gir regler om oppsigelse av konvensjonen.

Artikkel 47 pålegger Europarådets generalsekretær å underrette om undertegninger, ratifikasjoner, oppsigelser, reservasjoner med mer.

3 Nærmere om de enkelte konvensjonsbestemmelsene og forholdet til norsk rett

3.1 Konvensjonens innledende bestemmelser: Formål, virkeområde, prinsipp om ikke-diskriminering og definisjoner

Artikkel 1 nr. 1 bokstav a til c angir konvensjonens formål: å forebygge og bekjempe menneskehandel og samtidig sikre likestilling mellom kvinner og menn, å beskytte menneskerettighetene til personer som er ofre for menneskehandel, å utarbeide en helhetlig ramme for beskyttelse av og bistand til ofre og vitner som samtidig sikrer likestilling mellom kvinner og menn, samt å sikre effektiv etterforskning og strafforfølgning. Kon-

vensjonen skal også fremme internasjonalt samarbeid om tiltak mot menneskehandel. Nr. 2 angir at det skal opprettes en overvåkingsmekanisme med formål å sikre en effektiv gjennomføring av konvensjonen.

Artikkel 2 angir at konvensjonen får anvendelse på all form for menneskehandel, nasjonal og internasjonal, og uavhengig av om den er forbundet med organisert kriminalitet eller ikke.

Artikkel 3 om ikke-diskriminering angir at konvensjonen skal gjennomføres uten at det diskrimineres på noe grunnlag, så som kjønn, rase, hudfarge, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, tilknytning til en nasjonal minoritet, formue, fødsel eller status for øvrig.

Artikkel 4 definerer «menneskehandel», «barn» og «offer.» Artikkelen fastslår videre at samtykke fra offeret skal være uten betydning når det er tale om menneskehandel i konvensjonens forstand, og den utvider menneskehandelsbegrepet for så vidt gjelder utnyttning av barn.

3.2 Forebygging, samarbeid og andre tiltak (konvensjonen kapittel II)

Artikkel 5 pålegger statene å iverksette tiltak for å sikre samordning mellom ulike organer som skal forebygge og bekjempe menneskehandel (nr. 1). Videre pålegges statene (nr. 2) å utarbeide og/eller styrke effektive strategier og programmer for å forebygge menneskehandel. Tilnærmingen skal være rettighetsbasert, ha et likestillingsperspektiv, og ta hensyn til barns beste (nr. 3). Det skal treffes hensiktsmessige tiltak for å sikre at migrasjon kan skje i lovlige former (nr. 4), og det skal treffes særlige tiltak for å hindre at barn lett utsettes for menneskehandel (nr. 5). Tiltak som nevnt skal, hvis hensiktsmessig, involvere det sivile samfunn (nr. 6).

Etterlevelse av forpliktelsene i artikkel 5 vil være et kontinuerlig arbeid. Arbeidet med å bekjempe menneskehandel har vært og er knyttet til ulike regjeringers handlingsplaner:

Regjeringen Bondevik IIs handlingsplan mot handel med kvinner og barn (2003-2005)

Regjeringen Bondevik IIs handlingsplan mot menneskehandel (2005-2008)

Regjeringen Stoltenberg IIs handlingsplan mot menneskehandel (2006-2009)

Departementet anser at forpliktelsene i artikkel 5 nr. 1 per i dag er dekket gjennom den nasjonale organiseringen av arbeidet mot menneskehandel. Det er opprettet flere samarbeidsfora for å

sikre samarbeid og koordinering mellom departementer, underliggende etater, og organisasjoner som arbeider med menneskehandel. Det koordinerende ansvaret for myndighetenes arbeid er lagt til Justisdepartementet. Utenriksdepartementet står ansvarlig for å koordinere Norges internasjonale innsats. Seks departementer, seks direktorater, samt et stort antall kommunale instanser og frivillige organisasjoner, jf. artikkel 5 nr. 6, er involvert i arbeidet med å bekjempe menneskehandel.

Behovet for samordning på sentralt nivå ivaretas av en tverrdepartemental arbeidsgruppe med representanter fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Justisdepartementet og Utenriksdepartementet. Arbeidsgruppen skal sørge for iverksetting av tiltakene mot menneskehandel og rapporterer to ganger årlig til et statssekretærutvalg, som består av statssekretærer fra de nevnte fem departementene.

Når det gjelder utvikling av strategier og programmer for å forebygge menneskehandel, blant annet ved hjelp av forskning, jf. artikkel 5 nr. 2, vises til at det som ledd i oppfølgingen av handlingsplanene er gjennomført flere forskningsprosjekter:

Brunovskis, Anette og Tyldum, Guri: «Crossing Borders. An Empirical Study of Trans-national Prostitution and Trafficking in Human Beings» (Fafo 2004)

Kristvik, Ellen: «Sterke hovud og sterke hjarte. Thailandske kvinner på den norske sexmarknaden» (UiO 2005)

Carling, Jørgen: «Fra Nigeria til Europa – Innvandring, menneskesmugling og menneskehandel» (Prio 2005)

Brunovskis, Anette, Tveit, Marianne og Tyldum, Guri: «Taking Stock – A review of current research on trafficking in women for sexual exploitation» (Fafo 2005)

I tillegg har Prostituertes Interesseorganisasjon i Norge (PION) kartlagt omfanget av vold, trusler og hallikvirksomhet i prostitusjonsmiljøene.

For så vidt gjelder inneværende periode kan nevnes at Fafo, på oppdrag fra Justisdepartementet, i januar 2007 presenterte studien «Facing Return. Perceptions of Repatriation among Nigerian Women in Prostitution in Norway». Rapporten er nærmere beskrevet i tilknytning til artikkel 16 nedenfor. Fafo har også, på oppdrag fra Utenriksdepartementet, skrevet en rapport om menneskehandel i Vietnam som ledd i menneskerettighetsdi-

alogen med landet. Fafo er videre i ferd med å avslutte et forskningsprosjekt med støtte fra Utenriksdepartementet, som blant annet søker svar på hvorfor så mange ofre takker nei til assistanse og hva som er de reelle behov for bistand. Forskningen er foretatt i Albania, Serbia og Moldova.

Høsten 2007 vil det bli iverksatt et forskningsprosjekt for å evaluere ROSA-prosjektet (se nærmere om ROSA nedenfor i tilknytning til artikkel 12). I tillegg vil det bli igangsatt et prosjekt for å kartlegge prostitusjonsmarkedet.

Etter regjeringens nåværende handlingsplan skal arbeidet med å redusere rekruttering i opprinnelsesland styrkes og videreføres (tiltak 1), og personell i internasjonale operasjoner skal bidra til å bekjempe menneskehandel (tiltak 2, som er nærmere omtalt nedenfor i tilknytning til artikkel 6).

Utenriksdepartementet prioriterer fremdeles innsats på Vest-Balkan for å forebygge og redusere rekruttering til menneskehandel. Støtten til en lang rekke tiltak videreføres og nye tiltak har kommet til:

I Albania ytes støtte til Vtrasenteret som arbeider med medisinsk/psykologisk oppfølging av ofre for menneskehandel og arbeidsopplæring og reintegrering til hjemmemiljø der det er mulig. I regi av en lokal organisasjon, Institute of Gender Applied Policies (IGAP), gis det støtte til å effektivisere vitnebeskyttelsen i traffickingsaker og til et program for å motarbeide rekruttering av unge kvinner på landsbygda. Norges ambassade i Albania støtter også flere lokale ikke-statlige organisasjoner som på ulike måter arbeider med å bekjempe menneskehandel, blant annet ved støtte til et tiltak for romabarn.

I Makedonia støtter Norge IOMs (International Organization for Migration) prosjekt «Preventing Irregular Migration and Human Trafficking in Roma Communities through Vocational training and Skills Development of Vulnerable Categories». Målet er å redusere potensialet for menneskehandel gjennom utdanning av en spesielt sårbar gruppe. I Makedonia støttes også et annet et IOM-prosjekt – «Capacity Building on Counter Trafficking.» Målgruppen for dette prosjektet er personell innen justis- og politisektoren.

I Bosnia-Hercegovina får Caritas midler til å bekjempe menneskehandel gjennom styrking av lokale organisasjoners kapasitet, bevisstgjøringsarbeid og utvikling av nettverk seg i mellom. UNICEF får støtte til å gjennomføre et bredt anlagt program for å forebygge vold mot kvinner og barn, inkludert menneskehandel.

I Serbia videreføres støtten til den avsluttende fasen av et prosjekt i regi av hjelpeorganisasjonen Care. Prosjektet styrker lokale organisasjoner slik at de kan bidra til å bekjempe menneskehandel, i tillegg til mobilisering i lokalsamfunn, nettverksbygging, undervisning for ungdom, og kompetansebygging i lokaladministrasjonen. Det er blant annet etablert et senter for assistanse til ofre. Aktive nettverk er etablert i fem serbiske byer, og de lokale organisasjonene har i høy grad medvirket til at det er utarbeidet en nasjonal strategi for bekjempelse av menneskehandel i Serbia. Røde Kors har mottatt støtte til et prosjekt som søker å redusere sårbarheten til både potensielle og faktiske ofre for menneskehandel gjennom opplærings- og bevisstgjørings tiltak og utdanning av medisinsk personell.

I Kroatia støttes et tiltak i regi av hjelpeorganisasjonen Care. Prosjektet har mange av de samme målsettinger som prosjektet i Serbia. I løpet av de tre årene prosjektet har bestått, er det opprettet fire mobile team som dekker fire regioner hvor nettverksmedlemmer arbeider sammen med myndighetspersonell. Det er også opprettet en 24-timers krisetelefon. Nettverket samarbeider med myndighetene for å motarbeide rekruttering av risikogrupper. Røde Kors får støtte til sitt arbeid med å bygge opp kapasitet og kompetanse i lokale Røde Korsforeninger, både til å bistå ofre og å drive forebyggende arbeid. Gjennom IOM støttes et forebyggende prosjekt med hovedvekt på opplæring av diplomatisk personell ved ambassader og konsulater, blant annet gjennom bevisstgjøring om problematikken, studiebesøk, herunder til Norge, og utvikling av informasjonsmateriale.

Et regionalt program i regi av Redd Barna driver kompetansebygging og bevisstgjøringsarbeid, blant annet for å sikre barn bedre beskyttelse i lovverket og gjennomføre tiltak for barn som har blitt utsatt for menneskehandel. Det er foretatt en studie for å identifisere forhold som gjør at noen barn i en utsatt livssituasjon likevel ikke blir ofre for menneskehandel. Prosjektet vil få midler til en ny fase i løpet av året. I regi av et regionalt nettverk som arbeider mot menneskehandel (Ariadne), ble det med bidrag fra Norge nylig publisert en bok som tar for seg situasjonen i de enkelte land i regionen. Det ble her lagt vekt på å identifisere neglisjerte områder for prioritert innsats. Ariadne har nylig fått en mindre bevilgning til å avholde et seminar om hvordan arbeidet kan videreføres og nettverket videreutvikles. Care har fått støtte til et prosjekt mot kjønnsbasert vold og menneskehandel. I tillegg skal det etableres koor-

dinering mellom Bosnia-Hercegovina, Kroatia, Serbia og Montenegro med henblikk på tiltak mot kjønnsbasert vold. Care er også i gang med å utvikle lokalsamfunnsbaserte tiltak. IOM får støtte til et program for å utvikle nettverk mellom påtalemyndighetene i de forskjellige land på Vest-Balkan og styrke regional koordinering og samarbeid. International Centre for Migration Policy Development (ICMPD), et forskningsinstitutt med fokus på europeisk migrasjonspolitik, får midler til kapasitetsstyrking i de enkelte land for så vidt gjelder systematisk innhenting og håndtering av data med relevans for menneskehandel. Hensikten er å utvikle kriterier for et felles data-system.

Utenriksdepartementet støtter også tiltak mot menneskehandel i Afrika og Asia, jf. omtale under artikkel 32 om internasjonalt samarbeid.

Barne- og likestillingsdepartementet har siden 2002 hatt et tett samarbeid med de nordiske og baltiske land for å bidra til å bekjempe menneskehandel gjennom informasjonsvirksomhet og utveksling av erfaringer i seminarer og møter.

Til artikkel 5 nr. 3 bemerkes at det i regjeringens handlingsplan er fastsatt at menneskerettigheter og likestilling er overordnede perspektiver i gjennomføringen av planen. Videre uttales det at lov om barneverntjenester, FNs barnekonvensjon og andre aktuelle internasjonale dokumenter, skal være retningsgivende for de tiltakene som iverksettes i forhold til barn.

Det fremgår av de forklarende merknadene til artikkel 5 nr. 4 at forpliktelsene her gjelder tilsvarende i forhold til immigrasjon. Norge er berørt av menneskehandel både som mottaker-, rekrutterings- og transittland. Det er særlig i forhold til immigrasjon at Norge må sørge for tiltak beskrevet i nr. 4. Forpliktelsen til å sikre at immigrasjon kan skje i lovlige former, er ivaretatt gjennom utlendingslovens regler om arbeid, opphold og bosetting, og statsborgerlovens regler om erverv av statsborgerskap. Særlig norske utenriksstasjoner gir informasjon til utlendinger om nevnte regler. Også Utlendingsdirektoratet gir på sin nettside informasjon om immigrasjon og statsborgerskap på en rekke forskjellige språk.

Forpliktelsene i artikkel 5 nr. 5 anses på det nasjonale plan ivaretatt særlig gjennom arbeidet i Barne- og likestillingsdepartementets underliggende organer, og kommunenes arbeid for barn og unges velferd. I tillegg yter en rekke frivillige organisasjoner en betydelig innsats på dette området.

Som ledd i arbeidet med å hindre at mindreårige i norske mottak utsettes for menneskehan-

del, er det nedsatt en arbeidsgruppe som skal utrede barns forsvinning fra mottak og foreslå tiltak som kan iverksettes for å forebygge og oppklare forsvinninger av mindreårige fra mottak (jf. tiltak 18 i regjeringens handlingsplan). Gruppen består av representanter fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Justisdepartementet, Kripos, Politidirektoratet, Riksadvokaten og Utlendingsdirektoratet, og skal legge fram sin rapport vinteren 2007/2008.

Av forebyggende arbeid på det internasjonale plan, nevnes at det som oppfølging av en handlingsplan i regi av Østersjørådet er iverksatt opplæringsprogram i ni land for å styrke kompetansen hos personell og organisasjoner som arbeider med barn som har vært eller står i fare for å bli utsatt for menneskehandel for seksuelle formål eller annen form for kriminell virksomhet. Norge vil bidra til at dette programmet gjennomføres. Opplæringsprogrammet vil øke spesielt avsenderlandenes kompetanse på området og vil på sikt kunne bidra til å forhindre rekruttering av mindreårige til menneskehandel.

I Albania ytes det støtte til UNICEFs «Not for Sale»-prosjekt som i samarbeid med albanske myndigheter og lokale organisasjoner arbeider på flere felt for å forhindre handel med barn. Gjennom Terre des Hommes ytes støtte til et samarbeidsprosjekt mellom Albania og Hellas, der hovedmålsettingen er å bekjempe handel med albanske barn. Aktivitetene omfatter blant annet beskyttelse gjennom sosialt arbeid, juridisk hjelp, assistanse til hjemreise og reintegrering i hjem og skole, samt yrkesopplæring. I Bosnia-Hercegovina støttes et forebyggende program for handel med barn i regi av Redd Barna, som går ut på å bevisstgjøre barn og bygge opp kompetanse i utvalgte lokale organisasjoner. Også flere av tiltakene på Vest-Balkan beskrevet i tilknytning til forpliktelsen i artikkel 5 nr. 1 ovenfor inkluderer forebyggende arbeid i forhold til barn.

Regjeringen vil videre som del av oppfølgingen av Norsk utviklingsstrategi for barn og ungdom i sør, «Tre milliarder grunner,» styrke innsatsen overfor foreldreløse og sårbare barn og unge i utviklingsland for å beskytte dem mot rekruttering til tvangsarbeid, krigstjeneste og prostitusjon.

Norge vil sammen med andre land og organisasjoner arbeide for at hensynet til barn og barns rettigheter blir innarbeidet i internasjonale policy-anbefalinger på migrasjonsfeltet.

Norge vil aktivt følge opp FNs studie om vold mot barn som inkluderer menneskehandel.

Artikkel 6 pålegger statene å vedta eller styrke tiltak for å motvirke etterspørsel som leder til utnyttning av mennesker og menneskehandel. Artikkelen nevner som eksempler tiltak for å finne frem til beste praksis og best mulige metoder og strategier, bevisstgjøringstiltak om etterspørselens betydning for menneskehandel, opplysningskampanjer og opplæringstiltak.

I henhold til tiltak 2 i regjeringens handlingsplan bidrar Forsvaret til gjennomføring av FNs og NATOs politikk for å bekjempe menneskehandel gjennom utarbeidelse av et eget undervisningsopplegg ved Forsvarets skolesenter. Opplegget benyttes i utdanningen på alle nivåer for både sivilt og militært personell ved militære utdanningsinstitusjoner og som opplæringsprogram i forkant av deltagelse i internasjonale operasjoner. Også NORDEM (Norsk ressursbank for demokrati og menneskerettigheter) tar opp menneskehandel i sine kurs for personell til internasjonale oppdrag.

Sammen med USA tok Norge initiativ til NATOs policy mot menneskehandel som ble vedtatt i 2004. I inneværende år har organisasjonens euro-atlantiske partnerskapsråd (NATO/EAPC) utarbeidet et veikart for innsatsen. Videre er bekjempelse av menneskehandel inkludert i samarbeidsavtalen mellom NATO og Afghanistan. Den norske NATO-delegasjonen arbeider for at forpliktelsene følges opp.

Norge vil aktivt støtte FN-sekretariatets innsats for å forebygge holdninger og atferd som tolererer seksuelle overgrep mot lokalbefolkningen, kjøp av sex, og menneskehandel blant alle kategorier personell i FN-ledede operasjoner. Norsk sivilt FN-personell, inkludert politi, vil bli gitt opplæring for å kunne bidra til å bekjempe menneskehandel i uteoppdrag. Dette er målsettinger som også er nedfelt i regjeringens handlingsplan for gjennomføring av FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325 (2000) om kvinner, fred og sikkerhet.

Regjeringen iverksatte i 2006 en treårig informasjonskampanje hvor målgruppene er allmennheten og kjøpere/potensielle kjøpere av seksuelle tjenester. Målet er å øke kunnskapen om sammenhengen mellom prostitusjon og menneskehandel og å bidra til å redusere etterspørselen etter seksuelle tjenester. Kampanjetiltakene er særlig innrettet for å nå menn i aldersgruppen mellom 18 og 40 år, og iverksettes i samarbeid med blant annet Utdanningsetaten i Oslo og Forsvaret. Tiltaket er nærmere beskrevet i regjeringens handlingsplan (tiltak 3).

Staten har siden 2002 hatt etiske regler mot kjøp av seksuelle tjenester for statsansatte på tje-

nestereise. Det er tatt initiativ for å få statseide bedrifter til å innføre tilsvarende retningslinjer.

Regjeringens forslag om en ny bestemmelse i straffeloven 1902 som rammer kjøp av seksuelle tjenester fra voksne, jf. nedenfor under omtalen av artikkel 19, vil også være et middel til å motvirke etterspørselen etter tjenester som tilbys som et ledd i menneskehandel.

I henhold til tiltak 4 i handlingsplanen skal det arbeides for å hindre fremvekst av et illegalt marked for organer ved å søke å redusere ventelistingene for transplantasjoner i Norge. Økt tilgang på organer og redusert ventetid vil forebygge at pasienter reiser utenlands til et illegalt marked.

I regi av Sosial- og helsedirektoratet skal antallet mulige donasjoner fra avdøde i landets intensivavdelinger kartlegges. Sosial- og helsedirektoratet har også fått i oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet å utarbeide retningslinjer for bruk av levende givere av nyre.

Helse- og omsorgsdepartementet har i budsjettet for 2007 økt tilskuddet til Stiftelsen Organdonasjon og NOROD – Norsk ressursgruppe for organdonasjon. Stiftelsen Organdonasjon driver opplysningsarbeid overfor allmennheten om muligheten for å donere sine organer når man dør. NOROD driver kurs og motivasjonsarbeid overfor helsepersonell ved landets intensivavdelinger.

Det er videre avsatt midler til de regionale helseforetakene for å øke aktiviteten ved landets donorsykehus. Sosial- og helsedirektoratet har utarbeidet en rapport om finansiering av organdonasjon. Helse- og omsorgsdepartementet vil vurdere en mer treffsikker finansiering av organdonasjon i systemet for innsatsstyrt finansiering (ISF-systemet) i forbindelse med budsjettet for 2008.

På det internasjonale plan har Norge bidratt aktivt i høringsrunden forut for EU-kommisjonens kommunike om organdonasjon og transplantasjon som ble publisert i inneværende år. Vi deltar også med en norsk ekspert i Europarådets komité for organtransplantasjoner.

Artikkel 7 pålegger statene å sikre tilstrekkelig grensekontroll for å hindre og avdekke menneskehandel, med forbehold for internasjonale forpliktelser om fri bevegelighet for personer (nr. 1), og å styrke samarbeidet mellom grensekontrollorganene (nr. 6). Videre skal man treffe tiltak for å hindre at transportmidler som drives av kommersielle transportører, brukes til menneskehandel (nr. 2). Om mulig skal det sørges for plikt for slike transportører til å forvise seg om at alle

passasjerer har nødvendige reisedokumenter for innreise til mottakerstaten (nr. 3). Brudd på plikten skal sanksjoneres (nr. 4). Statene skal også sørge for regler som tillater nektelse av innreise eller tilbakekall av visum for personer innblandet i straffbar menneskehandel (nr. 5).

Utlendingsloven § 23 har regler om grensepasing og grensekontroll som følges opp av politiet, og som ivaretar forpliktelsene i artikkel 7 nr. 1. Som utgangspunkt plikter enhver som kommer til riket, straks å melde seg for passkontrollen eller nærmeste politimyndighet. Enhver som reiser fra riket, er underlagt utreisekontroll. Unntak gjelder ved passering av indre Schengengrense. Inn- og utreise skal som utgangspunkt skje over godkjente grenseovergangssteder, men slik at indre Schengengrense kan passeres hvor som helst.

Etter gjeldende Schengenregelverk og utlendingsloven § 23 tredje ledd, jf. utlendingsforskriften § 93, plikter transportselskaper å kontrollere at reisende har gyldige reisedokumenter. Dersom dette ikke skjer eller selskapene likevel frakter personer inn i Schengenterritoriet, plikter de å sørge for og betale for personens tilbakereise, jf. utlendingsloven § 46 tredje ledd. Dette ansvaret gjelder ikke ved passering av indre Schengengrense, jf. utlendingsforskriften § 93 fjerde ledd. Forsettlig eller uaktsom overtredelse av disse bestemmelsene er straffbar, jf. utlendingsloven § 47 første ledd bokstav a.

Det følger av utlendingsloven §§ 27 flg. med forskrifter at personer involvert i straffbare handlinger i Norge eller i annet Schengenland, kan bortvises og utvises med innreiseforbud gjeldende for hele Schengenområdet. Visum skal ikke gis når det foreligger bortvisnings- eller utvisningsgrunn, jf. utlendingsforskriften § 106.

Både i Norge og i andre Schengenland er flere myndighetsorganer involvert i arbeidet med grensekontroll. Både nasjonalt og internasjonalt samarbeides det tett på flere plan, herunder i form av operativt politisamarbeid. Flere myndighetsorganer har tilgang til opplysninger i Schengen Informasjonssystem (SIS). EU/Schengens grensekontrollbyrå Frontex har en viktig rolle når det gjelder å styrke samarbeidet og viderefremme informasjon mellom landene.

Artikkel 8 pålegger statene å påse at reise- eller identitetsdokumenter oppfyller visse kvalitetskrav, og å sikre integriteten og sikkerheten til slike dokumenter og hindre opprettelse og utstedelse på ulovlig vis.

Forpliktelsene i artikkel 8 nr. 1 anses oppfylt ved at samtlige pass utstedes i henhold til anbefa-

linger fra International Civil Aviation Organization (ICAO). Fra og med 3. oktober 2005 utstedes alle pass med maskinlesbar tekst og innlagt elektronisk informasjon (biometri). Artikkel 8 nr. 2 anses oppfylt gjennom gjeldende strenge regler for sikker oppbevaring og produksjon av alle passformularer. Kripos er ansvarlig for passregister og registrering av tapte og stjålne pass.

Artikkel 9 pålegger statene en forpliktelse til på anmodning fra en annen part å innen rimelig tid verifisere reise- eller identitetsdokumenter ved mistanke om at dokumentene er benyttet i forbindelse med menneskehandel.

Forpliktelsen anses oppfylt ved at det nasjonale Interpolkontoret hos Kripos på døgnbasis kan besvare henvendelser om reise- og identitetsdokumenter.

3.3 Tiltak for å beskytte og fremme ofres rettigheter og samtidig sikre likestilling mellom kvinner og menn (konvensjonen kapittel III)

Artikkel 10 oppstiller krav til statene som har til formål å sørge for at ofre for menneskehandel blir identifisert. For å oppnå dette pålegger nr. 1 statene en plikt til å sørge for kompetent personell og til å sørge for samarbeid mellom ulike myndigheter og mellom myndigheter og støtteorganisasjoner. Ofre skal som ledd i identifikasjonsprosessen eventuelt gis oppholdstillatelse i samsvar med artikkel 14. Nr. 2 pålegger en plikt til å sørge for nødvendige tiltak for identifikasjon, og til å sørge for at mulige ofre ikke må forlate statsterritoriet før identifikasjonsprosedyren er gjennomført. Mens prosedyren gjennomføres, har mulige ofre krav på bistand i samsvar med artikkel 12 nr. 1 og 2. Etter nr. 3 skal ofre som antas å være barn, anses som barn og være omfattet av særskilte beskyttelsestiltak inntil offerets alder er brakt på det rene. Nr. 4 pålegger statene plikt til å sørge for at barn som er ofre for menneskehandel, får oppnevnt en representant til å ivareta dets interesser. Statene plikter videre å sørge for nødvendige tiltak for identifisering av barnet og å gjøre sitt ytterste for å oppspore barnets familie når dette er til beste for barnet.

Alle førstelinjetjenester, herunder politiet, helse- og sosialtjenesten, skolen og utlendingsmyndighetene, har et generelt ansvar for å identifisere ofre for menneskehandel. Det samme gjelder institusjoner, organisasjoner og enkeltmennesker. Det er imidlertid politiet, utlendingsmyndighetene og barnevernet som uttrykkelig er

pålagt en plikt til å vurdere om en person kan defineres som offer for menneskehandel.

Utlendingsdirektoratet har gjennomført opplæring for alle landets asylmottak, mens Barne-, ungdoms og familiedirektoratet er i ferd med å planlegge kompetansehevingstiltak for barnevernets ansatte. Politidirektoratets koordineringsenhet for ofre for menneskehandel (KOM) har bidratt til kompetanseheving gjennom foredragsvirksomhet, informasjonsskriv og bistand og veiledning i enkeltsaker på landsbasis. Politidirektoratet vil i løpet av høsten 2007 gjennomføre kompetansehevingstiltak for samtlige av landets politidistrikter og særorganer.

Som beskrevet i tiltak 6 i regjeringens handlingsplan, er Justisdepartementet i samarbeid med Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM) i ferd med å utarbeide identifiseringsverktøy, herunder fagspesifikke indikatorlister og veiledere for hvordan man kan identifisere og hvordan man melder bekymring til rette ansvarlige instanser, til bruk for førstelinjetjenester og organisasjoner, jf. artikkel 10 nr. 2. Hittil foreligger indikatorlister og tiltakskort for politiet og for ansatte i barnevernet. I tillegg har ROSA – Reetablering Oppholdssteder Sikkerhet Assistanse – som blant annet tilbyr bistand og beskyttelse i hele Norge for kvinner utsatt for menneskehandel (se nærmere om ROSA nedenfor i tilknytning til artikkel 12), utarbeidet en veiviser for personer som kan tenkes å komme i kontakt med kvinner som er utsatt for menneskehandel («Veiviser til assistanse – for kvinner som er utsatt for menneskehandel,» utgitt i april 2007). Arbeidet med å utarbeide identifiseringsverktøy forventes ferdigstilt innen utgangen av 2007.

Personer som identifiseres som mulige ofre for menneskehandel, skal få tilbud om en refleksjonsperiode og et trygt oppholdssted med oppfølgingstiltak (jf. artikkel 10 nr. 2, 12 og 13), og skal ikke sendes ut av landet før personens status er avklart. Se mer om oppfyllelsen av artikkel 12 og 13 nedenfor.

Det fremgår av Barne- og likestillingsdepartementets rundskriv Q-11/2006 B om barnevernets ansvar for mindreårige som er utsatt for menneskehandel mv. (kapittel 2), at ved tvil om offerets alder skal personen behandles som barn under 18 år.

For mindreårige enslige ofre skal overformyndriet oppnevne hjelpeverge i medhold av vergemålsloven § 16. Det legges til grunn at foreldrene ikke kan ivareta barnets interesser i den perioden barnet oppholder seg i Norge, og isteden skal

hjelpevergen hjelpe med å ivareta barnets interesser. Vet man at foreldrene er døde, oppnevnes i stedet en verge, jf. vergemålsloven § 6.

I begynnelsen av 2005 inngikk Utlendingsdirektoratet en avtale med den internasjonale organisasjonen International Social Service (ISS) om utviklingsprosjektet «Oppsporing av omsorgspersoner og retur til hjemlandet av enslige mindreårige asylsøkere». Hensikten med prosjektet er å etablere kontakt med omsorgspersoner i hjemlandet eller tredjeland for at barn som ikke har et individuelt beskyttelsesbehov skal kunne gjenføres med disse. Det avgjørende kriterium ved vurderingen av om barnet skal gis opphold i Norge eller søkes returnert, er barnets beste.

For så vidt gjelder mindreårige ofre som ikke har søkt asyl, men som søker og får innvilget refleksjonsperiode, vil oppsporing av omsorgspersoner skje ved et samarbeid mellom politi og barnevern. International Organization for Migration (IOM) kan bistå ved eventuell retur til hjemlandet. En retur med IOMs returprogram for ofre for menneskehandel skal godkjennes av Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM) på bakgrunn av innhentede vurderinger fra politiet, Utlendingsdirektoratet og barnevernet.

Artikkel 11 nr. 1 pålegger statene å beskytte ofrenes privatliv og identitet. Som ledd i dette skal personopplysninger lagres og brukes i henhold til Europarådets personvernkonvensjon (ETS nr. 108). Nr. 2 pålegger statene å vedta tiltak særlig for å hindre at mindreårige ofres identitet gjøres kjent, med mindre offentliggjøring av barnets identitet er i barnets interesse. Etter nr. 3 plikter statene innenfor rammen av den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 10 å vurdere tiltak for å oppmuntre mediene til å beskytte ofrenes privatliv og identitet gjennom selvjustis eller regelverk.

Forpliktelsene i artikkel 11 er ivaretatt særlig gjennom regler om taushetsplikt for ansatte i forvaltningen generelt (forvaltningsloven §§ 13 flg.) og politiet spesielt (straffeprosessloven §§ 61 a flg.). Europarådets personvernkonvensjon er ratifisert av Norge, og forpliktelsene i denne er oppfylt gjennom personopplysningsloven, som håndheves av Datatilsynet.

Forpliktelsen til å beskytte mindreårige ofres identitet ivaretas også av reglene om taushetsplikt som er nevnt ovenfor. I tillegg inneholder barnevernloven § 6-7 en særskilt regel om taushetsplikt for barnevernansatte. Beskyttelse av barns identitet skal også ivaretas av pressen selv i henhold til

de ikke-rettslige normer i Vær Varsom-plakaten, særlig punkt 4.7 og 4.8. Brudd på plakaten kan klages inn for Pressens Faglige Utvalg (PFU).

Artikkel 12 skal sikre at ofrenes grunnleggende behov for blant annet medisinsk hjelp, trygt bosted, informasjon, utdanning og eventuelt arbeid, ivaretas. Formålet er å bidra til ofrenes fysiske, psykiske og sosiale restitusjon. Nr. 1 pålegger statene en plikt til å sørge for lovgivning eller tiltak som er nødvendig for å ivareta dette formålet, og angir at bistanden minst skal omfatte en levestandard som kan sikre deres livsopphold, tilgang til øyeblikkelig medisinsk hjelp, tolke- og oversettertjenester ved behov, rådgivning og opplysning, bistand for at offeret skal kunne ivareta sine rettigheter og interesser, og tilgang til utdanning for barn. Nr. 2 fastslår at det skal tas hensyn til offerets sikkerhets- og beskyttelsesbehov. Nr. 3 gir ofre med lovlig opphold som ikke selv har tilstrekkelige midler, rett til nødvendig medisinsk og annen bistand. Nr. 4 pålegger statene å ha regler om tilgang til arbeidsmarked, yrkesopplæring og utdanning for ofre med lovlig opphold. Nr. 5 pålegger en samarbeidsplikt med det sivile samfunn, når hensiktsmessig. Nr. 6 krever at bistand ikke skal være betinget av at offeret er villig til å vitne. Nr. 7 krever at bistanden ytes på grunnlag av samtykke og informasjon, og under hensyntaken til ofrenes særlige behov og barns rettigheter til husvære, utdanning og nødvendig helsehjelp.

Artikkel 12 omfatter flere ulike bistandsforpliktelse som ivaretas gjennom en rekke ulike regler, tiltak og innarbeidet praksis. Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM) i Politidirektoratet har en nøkkelrolle i arbeidet med å sikre ofrene et koordinert helhetlig, tverrfaglig og tilpasset tilbud (se nærmere om KOM nedenfor).

Ansvaret for ivaretagelse av ofrenes krav på egnede og trygge bosteder og psykologisk og materiell bistand, artikkel 12 nr. 1 bokstav a, er fordelt på ulike etater, avhengig av hvilken oppholdsstatus offeret har. Dersom offeret er asylsøker, er det Utlendingsdirektoratet (UDI) som har ansvaret for at offeret får et egnet og særskilt tilrettelagt bosted, inkludert nødvendig materiell, medisinsk og sosial bistand. UDI har opprettet egne bosteder for personer som identifiseres som mulige ofre for menneskehandel i asylsystemet. For ofre med annen oppholdsstatus er det ulike lokale etater som deler ansvaret. Sosial- og helsedirektoratet er i ferd med å utarbeide en veileder til de kommunale NAV-kontorene som skal gi en

oversikt over hvilke rettigheter ofre for menneskehandel med ulik oppholdsstatus har. Veilederen skal tydeliggjøre kommunenes ansvar for å skaffe egnet bolig, ytelse til livsopphold, nødvendig medisinsk bistand etc.

Krisesentersekretariatets prosjekt ROSA tilbyr trygge bosteder, oppfølging og informasjon til voksne kvinner som er utsatt for menneskehandel. Prosjektet bistår politi, utlendingsmyndigheter og andre med å finne trygge bosteder tilpasset den enkelte brukers behov. Siden oppstart i 2005 og frem til og med første halvår 2007 har prosjektet til sammen gitt trygt oppholdssted til 64 kvinner. Prøveperioden for prosjektet er på tre år, og det skal foretas en evaluering av prosjektet i løpet av inneværende år. Evalueringen vil være et element i vurderingen av en permanent organisering av trygge bosteder for ofre for menneskehandel. Regjeringen vurderer også fortløpende om det er behov for bosteder også for menn som er ofre for menneskehandel, jf. tiltak 10 i handlingsplanen.

Personer under 18 år som er utsatt for menneskehandel, vil normalt være utsatt for omsorgssvikt. Etter barnevernlovens formålsbestemmelse har barnevernet plikt til å gripe inn i slike situasjoner. Barneverntjenesten i den enkelte kommune har ansvar for alle barn som oppholder seg innenfor kommunen, jf. barnevernloven § 1-2. Barns behov for trygge bosteder og oppfølging ivaretas således først og fremst av barnevernet, men kan også bli ivaretatt av andre myndigheter, eksempelvis utlendingsmyndighetene. Hvordan mindreårige ofre nærmere skal ivaretas fremgår av Barne- og likestillingsdepartementets rundskriv Q-11/2006 B om barnevernets ansvar for mindreårige som er utsatt for menneskehandel og samarbeid med andre etater.

Retten til øyeblikkelig medisinsk hjelp, artikkel 12 nr. 1 bokstav b, er dekket gjennom pasientrettighetsloven § 2-1. Loven gir alle som oppholder seg i riket, rett til slik hjelp, jf. § 1-2. Øyeblikkelig hjelp ytes uavhengig av om pasienten har lovlig opphold i Norge eller ikke, og uavhengig av betalingsdyktighet.

For så vidt gjelder artikkel 12 nr. 1 bokstav c viser departementet til at det er opprettet et nasjonalt tolkeregister som skal øke tilgangen til kvalifiserte tolker over hele landet. Registeret er et hjelpemiddel både for det offentlige og for frivillige tjenesteytere. Det skal også iverksettes et eget tolkeprosjekt innen politiet, som med bakgrunn i det nasjonale tolkeregisteret og politidistriktenes egne registre skal opprette et særskilt landsomfattende tolkeregister for politi og påtalemyndighet.

Pasientrettighetsloven § 3-5 innebærer at ofre som er pasienter, skal få informasjon om sin helse-tilstand og innholdet i helsehjelpen på et språk de forstår.

Å sørge for at korrekt og tillitskapende informasjon når ut til mulige ofre for menneskehandel, jf. artikkel 12 nr. 1 bokstav d, er et sentralt element i bistands- og beskyttelsestilbudet til ofre for menneskehandel i Norge. Det har hittil først og fremst vært avdekket ofre for menneskehandel utnyttet i prostitusjon. Myndighetene har derfor gitt støtte til organisasjoner og offentlige etater som arbeider i prostitusjonsmiljøene.

Gjennom samarbeid med organisasjoner og offentlige tjenester som driver oppsøkende virksomhet i prostitusjonsmiljøene, skal mulige ofre få muntlig og skriftlig informasjon om tilbud og rettigheter, samt hjelp til å komme i kontakt med det øvrige tjenesteapparatet. Det er tidligere gitt støtte blant annet til ytterligere samordning og styrking av oppsøkende team i prostitusjonsmiljøene i Oslo. I inneværende handlingsplanperiode er det gitt støtte til Pro Sentret, herunder til et prosjekt rettet mot unge kvinner i alderen 18-25 år, i hovedsak fra Bulgaria, som har til hensikt å kartlegge miljøet og jentenes behov gjennom oppsøkende virksomhet, og gi informasjon om rettigheter, tilby praktisk hjelp, arrangere kurs og aktiviteter, og drive arbeidstrening og opplæring. Det er også gitt støtte til Kirkens Bymisjon og Prostituertes Interesseorganisasjon – PION.

Myndighetene har også støttet etableringen av en døgnåpen informasjonstelefon og en nettside i regi av Krisesentersekretariatet. Krisesentersekretariatets prosjekt ROSA informerer om rettigheter og tilgang til trygge bosteder til ofre for menneskehandel, blant annet via nettstedet www.rosa-help.no.

Redd Barna har igangsatt HVISK-prosjektet (Hjelp, Vite, Informere, Sikre, Koordinere). Via prosjektets nettside – www.hvisk.no – og en døgnåpen informasjonstelefon tilbys informasjon og veiledning om identifisering og oppfølging av mindreårige ofre for menneskehandel.

Om oppfyllelsen av forpliktelsen etter artikkel 12 nr. 1 bokstav e, vises til omtalen av bistandsadvokat- og rettshjelpordningen i tilknytning til artikkel 15 nr. 2 og 3.

Mindreårige ofres tilgang til utdanning, jf. artikkel 12 nr. 1 bokstav f, er sikret gjennom opplæringsloven § 2-1 annet ledd. Bestemmelsen gir barn og unge rett til grunnskoleopplæring når det er sannsynlig at barnet skal være i Norge i mer enn tre måneder. Retten gjelder fra det tidspunkt

det er sannsynlig at barnet eller den unge skal oppholde seg i Norge i mer enn tre måneder, uansett om vedkommende har lovlig opphold i Norge eller ikke. Plikten til grunnskoleopplæring begynner når oppholdet har vart i tre måneder. Grunnskoleopplæringen varer til eleven har fullført det tiende skoleåret. Etter opplæringsloven § 3-1 første ledd har ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, etter søknad rett til tre års videregående opplæring. Paragraf 5-1 gir elever som ikke har eller som ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet, rett til spesialundervisning.

Forpliktelsen i artikkel 12 nr. 2 ivaretas ved at det foretas en politifaglig vurdering av offerets sikkerhets- og beskyttelsesbehov ved identifisering av ofre.

Retten til nødvendig medisinsk hjelp utover øyeblikkelig hjelp for ofre med lovlig opphold, men uten mulighet for å betale for slik hjelp, jf. artikkel 12 nr. 3, er dekket gjennom ulike regler, praksis, og tiltak som ledd i regjeringens handlingsplan mot menneskehandel.

Barnekonvensjonen anerkjenner barns rett til å nyte godt av den høyest oppnåelige helsestandard og til behandlingstilbud for sykdom og rehabilitering. Alle barn under 18 år som oppholder seg i Norge, har rett til nødvendig helsehjelp fra kommunehelsetjenesten i henhold til kommunehelsetjenesteloven § 2-1. Barn har også rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten. Dette gjelder uavhengig av oppholdsstatus. Barn som ikke har lovlig opphold i Norge, eller som oppholder seg midlertidig i landet uten tryggedekning, har samme rett til helsetjenester fra kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten i Norge som barn med lovlig opphold i landet.

HIV-smittede og AIDS-syke ofre for menneskehandel er sikret nødvendig medisinsk hjelp utover øyeblikkelig hjelp gjennom smittevernloven, jf. særlig § 6-1. Etter smittevernloven § 1-2 første ledd gjelder lovens bestemmelser om tjenester og tiltak for enhver som oppholder seg i Norge. Smittevernhjelp hos lege ved allmennfarlige smittsomme sykdommer er gratis også for den som ikke er medlem av folketrygden.

For øvrig er medlemskap i folketrygden som hovedregel et vilkår for stønad til helsetjenester. Pliktige medlemmer i folketrygden er i utgangspunktet personer som enten er arbeidstakere i Norge eller som er bosatte i Norge. Folketrygdens bosettingsbegrep forutsetter at oppholdet er ment å vare eller har vart minst 12 måneder. Det er et vilkår for medlemskap at vedkommende har

lovlig opphold i Norge. Personer som oppholder seg i Norge uten å være pliktige medlemmer av trygden, kan på gitte vilkår etter en samlet vurdering gis frivillig medlemskap i folketrygden.

Utlendinger som antas å være ofre for menneskehandel, kan få midlertidig arbeids- eller oppholdstillatelse i seks måneder, jf. nedenfor om artikkel 13. Disse ofrene vil kunne søke om frivillig medlemskap i folketrygden.

Ofre som har søkt asyl i Norge, vil være medlemmer av folketrygden i henhold til forskrift i medhold av folketrygdloven § 2-16. Noen ofre for menneskehandel vil være berettiget til stønader fra folketrygden i medhold av EØS' trygdeforordning (Rådsforordning (EØS) 1408/71) eller gjensidig trygdeavtale med annen stat.

I tillegg yter både kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten i noen grad helsehjelp utover de forpliktelser som følger av lov og annet regelverk. Eksempelvis har Pro Sentret i Oslo tilbud i forhold til seksuell og psykisk helse og rusrelaterte helsespørsmål.

Som nevnt ovenfor under redegjørelsen for oppfyllelsen av artikkel 12 nr. 1 bokstav a er Sosial- og helsedirektoratet i ferd med å utarbeide en veileder til de kommunale NAV-kontorene med oversikt blant annet over ofres rett til helsehjelp.

I tillegg til regelverket beskrevet ovenfor kommer planlagte og iverksatte tiltak av praktisk art. I regjeringens handlingsplan er det i tiltak 9 varslet at det tas sikte på å utforme et eget helse- og sosialprogram for ofre for menneskehandel for å gi et forutsigbart og tilfredsstillende helse- og sosialtilbud. Dette programmet vil sørge for at ofre som ikke får tilstrekkelig psykologisk og medisinsk bistand på annen måte, ytes den bistand de har krav på ifølge artikkel 12 nr. 1 bokstav a og nr. 3.

Voksne ofres adgang til arbeidsmarkedet, til yrkesopplæring og utdanning, jf. artikkel 12 nr. 4, er regulert i utlendingsloven kapittel 2 og i opplæringslova kapittel 4 A. I medhold av utlendingsloven § 8 er det gitt særlige regler om ofre for menneskehandels rett til midlertidig arbeidstillatelse, jf. nedenfor om artikkel 13. Folketrygdloven kapittel 11 har i tillegg regler om ytelser under yrkesrettet attføring. Rett til slike ytelser stiller særlige krav til forutgående medlemskap, jf. folketrygdloven § 11-2. Ofre som oppfyller disse kravene, eksempelvis ofre som i noen tid har hatt midlertidig arbeids- eller oppholdstillatelse og har vært medlem av trygden, vil være berettiget til slik stønad.

Som ledd i arbeidet med å bistå ofrene er det på grunnlag av de ulike handlingsplanene etablert

ulike instanser for samordning og koordinering av innsatsen i samsvar med de plikter som fremgår av artikkel 12 nr. 5.

I handlingsplanperioden 2003-2005 ble det opprettet flere samarbeidsfora for å sikre samarbeid og koordinering av aktiviteter mellom departementene, underliggende etater og organisasjoner som arbeider i forhold til menneskehandel, jf. redegjørelsen ovenfor i tilknytning til artikkel 5.

Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM) begynte sitt arbeid høsten 2006, og er et prosjekt for nasjonal koordinering av arbeidet med bistand til og beskyttelse av ofre for menneskehandel. KOM skal sikre ofrene et koordinert helhetlig, tverrfaglig og tilpasset tilbud. Enheten er underlagt Politidirektoratet, og er organisert med en prosjektleder (som rapporterer til Justisdepartementet) som leder to parallelle grupper: Prosjektgruppen omfatter representanter fra alle seks ansvarlige direktorater. Referansegruppen omfatter representanter fra alle organisasjoner og prosjekter som på en eller annen måte deltar i arbeidet mot menneskehandel i Norge. Gjennom referansegruppen sikres et løpende og strukturert samarbeid på nasjonalt plan mellom ansvarlige myndigheter og ikke-statlige organisasjoner.

På lokalt plan arbeider KOM med å stimulere storbyene til å opprette tverretatlige operative team (TOT), som skal være lokale avspeilinger av KOM. Hittil er TOT formelt nedsatt i Bergen, mens de andre fem storbyene er i planleggingsfasen. Den såkalte «Oslopiloten», et tverrfaglig samarbeidsforum for bistand og beskyttelse i Oslo, er således i ferd med å bli omdannet til TOT Oslo. Det er et mål at alle storbyene skal opprette TOT innen utgangen av 2008.

Det er opprettet et storbyforum for prostitusjon og menneskehandel med deltakelse fra de seks største norske byene. Forumet deler erfaringer og eksempler på beste praksis i arbeidet mot prostitusjon og menneskehandel.

Bistand til ofre er ikke betinget av at offeret sier seg villig til å stille som vitne, jf. artikkel 12 nr. 6. Ny midlertidig arbeids- eller oppholdstillatelse etter utløpet av den første seksmånederstillaelsen, jf. nedenfor om artikkel 13, forutsetter derimot blant annet at politiet/påtalemyndigheten anser utlendingens tilstedeværelse i Norge som nødvendig for å gjennomføre etterforskningen eller straffesaken. Gjennomføring av straffesaken vil ofte forutsette at offeret har sagt seg villig til å vitne. Artikkel 14 nr. 1 bokstav b åpner imidlertid for å sette et slikt vilkår for fortsatt arbeids- eller oppholdstillatelse.

Det fremgår av regjeringens handlingsplan at tilbudet til ofre om bistand og beskyttelse skal være tilpasset den enkeltes situasjon og behov, se handlingsplanen punkt 5. Hvilke bistands- og beskyttelsestiltak som er best egnet, vil avhenge av den enkeltes alder, situasjon og politiets trusselvurdering. Offeret skal settes i stand til å ta informerte valg og selv samtykke i de tiltak som iverksettes. Pasientrettighetsloven kapittel 3, 4 og 5 sikrer at medisinsk hjelp ytes på grunnlag av informasjon og samtykke.

For så vidt gjelder mindreårige ofre skal Barne- og likestillingsdepartementets rundskriv Q-11/2006 B bidra til å sikre barnas behov for trygge bosteder og oppfølging gjennom et samarbeid mellom lokalt barnevern, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og andre relevante instanser.

Artikkel 13 nr. 1 pålegger statene å gi bestemmelser om en refleksjonsperiode på minst 30 dager når det er rimelig grunn til å anta at personen det gjelder har vært offer for menneskehandel. Nr. 2 fastslår at i denne perioden skal personene ha krav på tiltak nevnt i artikkel 12 nr. 1 og 2. Nr. 3 begrenser statenes plikt til å overholde refleksjonsperioden, når hensynet til den offentlige orden er til hinder for det.

Artikkel 14 nr. 1 angir at oppholdstillatelse til ofre for menneskehandel skal utstedes dersom myndighetene anser dette nødvendig av hensyn til utlendingens situasjon og/eller når dette er nødvendig av hensyn til samarbeid med politimyndighetene. Nr. 2 inneholder en særregel om oppholdstillatelse til mindreårige ofre. Nr. 3 gir statene adgang til å trekke tilbake eller nekte å fornye oppholdstillatelsen. Nr. 4 stiller krav om at ved søknad om annen type oppholdstillatelse skal det tas hensyn til oppholdstillatelse gitt i medhold av nr. 1. Nr. 5 viser til artikkel 40 om forholdet til andre internasjonale instrumenter og forbyr å la oppholdstillatelse gitt i samsvar med artikkel 14 innskrenke retten til asyl.

Utlendingsloven § 8 annet ledd bestemmer at arbeids- eller oppholdstillatelse kan gis når sterke menneskelige hensyn taler for det, selv om de ordinære vilkår for slik tillatelse ikke er oppfylt. Med hjemmel i denne bestemmelsen har Arbeids- og inkluderingsdepartementet utarbeidet instruks til Utlendingsdirektoratet om midlertidig arbeids- eller oppholdstillatelse for utlendinger som antas å være utsatt for menneskehandel, rundskriv AI-10/2006. Etter instruksen kan utlendinger som antas å være ofre for menneskehandel, gis en midlertidig arbeids- eller oppholdstillatelse i seks måneder. I tillegg til at det må være holdepunkter

for at utlendingen er utsatt for menneskehandel, må det også være holdepunkter for at utlendingen i løpet av perioden den midlertidige tillatelsen gjelder er innstilt på å motta hjelp og følge opp tiltak som tilbys. I første halvår 2007 innvilget UDI fem søknader om refleksjonsperiode i henhold til instruksen.

Videre kan Utlendingsdirektoratet etter en konkret vurdering innvilge ny ettårig midlertidig tillatelse i medhold av utlendingsloven § 8 annet ledd til en utlending som har hatt midlertidig seks måneders arbeids- eller oppholdstillatelse. Tillatelsen kan fornyes for maksimalt ett år av gangen når grunnlaget for tillatelsen fremdeles foreligger. Formålet med adgangen til å gi ny tillatelse er særlig å legge til rette for at bakmenn skal kunne strafforfølges. Når vedkommende ikke lenger har tillatelse i medhold av denne instruksen, skal det vurderes hvorvidt utlendingen bør innvilges arbeids- eller oppholdstillatelse i Norge i medhold av utlendingslovens alminnelige regler. Tilknytning til riket som er opparbeidet i tiden offeret har en tillatelse til midlertidig opphold i Norge i henhold til ovenfor nevnte rundskriv, kan tillegges vekt i vurderingen av om vedkommende skal gis en oppholdstillatelse i henhold til den alminnelige bestemmelsen i utlendingsloven § 8 annet ledd, jf. artikkel 14 nr. 4.

Hensynet til barnets beste er et grunnleggende hensyn ved praktiseringen av regelverk som berører barns stilling, jf. artikkel 14 nr. 2. Dette er lovfestet i menneskerettsloven § 2 nr. 4, jf. FN's barnekonvensjon (se særlig artikkel 3).

Instruksen om midlertidig arbeids- og oppholdstillatelse gjelder ved siden av og i tillegg til reglene om asyl i utlendingsloven kapittel 3, og påvirker ikke retten til å søke og ta imot asyl, jf. artikkel 14 nr. 5.

Artikkel 15 skal sikre at ofre for menneskehandel får erstatning for påførte skader. For å oppnå dette stiller artikkel 15 nr. 1 krav om informasjon til ofrene. I henhold til nr. 2 til 4 plikter statene å gi regler om rett til advokatbistand, fri rettshjelp og erstatning, herunder oppreisning, fra gjerningspersonene. Statspartene plikter videre å sikre at ofrene faktisk mottar den erstatning de har krav på, uavhengig av gjerningspersonens betalingssevne/-vilje. Det er opp til statene selv å fastsette nærmere vilkår for rett til bistandsadvokat, fri rettshjelp og erstatning, og hvordan forpliktelsen til å sikre ofrene erstatning skal oppfylles.

Forpliktelsene etter artikkel 15 nr. 1 er oppfylt i norsk rett særlig gjennom politiets og forvaltningens veilednings- og opplysningsplikt, og gjennom

særlige tiltak iverksatt for å bistå ofre for menneskehandel. Etter påtaleinstruksen §§ 8-7 og 8-8 skal politiet i forbindelse med avhør av fornærmede informere om adgangen til å fremme krav i forbindelse med straffesaken og om retten til voldsoffererstatning, bistandsadvokat og fri rettshjelp. Av andre tiltak kan nevnes ROSAs 24-timers informasjonstelefon og prosjektets hjemmeside, og Redd Barnas HVISK-prosjekt, begge omtalt ovenfor i tilknytning til artikkel 12 nr. 1 bokstav d.

Forpliktelsene etter artikkel 15 nr. 2 og 3 er ivare tatt gjennom bistandsadvokatorordningen, lov om fri rettshjelp, og skadeserstatningsloven.

Straffeprosessloven § 107 a gir ikke i dag fornærmede i saker om overtredelse av straffeloven § 224 om menneskehandel noe ubetinget krav på å få oppnevnt bistandsadvokat, men retten kan oppnevne advokat dersom det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får betydelig skade på legeme eller helbred og det antas å være behov for advokat. Justisdepartementet vil imidlertid foreslå en utvidelse av retten til bistandsadvokat for fornærmede i saker om menneskehandel i en stortingsproposisjon om styrking av fornærmedes stilling i straffeprosessen. Lovendringsforslagene skal etter planen legges frem for Stortinget høsten 2007.

Regjeringen har fra 1. januar 2007 utvidet retten til fri rettshjelp for ofre for menneskehandel. Fra nevnte dato er det innført et særskilt rettshjelpstiltak som gir rett til fem timer advokatbistand ved vurdering av anmeldelse av menneskehandel, jf. Justisdepartementets rundskriv G-12/06 pkt. 5.3. Bistanden gis uten behovsprøving og uten egenandel. Reglene i straffeprosessloven kapittel 29 om borgerlige rettskrav supplerer nevnte regler og gjør det mulig å få behandlet offerets krav på erstatning sammen med straffesaken.

Voldsoffererstatningsloven gir ofre som er påført personskade som følge av nærmere angitte straffbare handlinger, rett til erstatning fra staten, uavhengig av gjerningspersonens betalingsevne/-vilje. Justisdepartementet arbeider med et forslag til lovendring som vil innebære en viss oppmyking og liberalisering av vilkårene som må være oppfylt for at erstatning skal kunne gis. Endringen vil også komme ofre for menneskehandel til gode.

Artikkel 16 nr. 1 og 2 pålegger statene å tilrettelegge for tilbakeføring av ofre og påse at dette skjer med tilbørlig hensyn særlig til offerets interesser, og helst frivillig. Nr. 3 og 4 inneholder plikter knyttet til bekreftelse av statsborgerskap og utstedelse av nødvendige dokumenter for tilbakeføring. Nr. 5 pålegger en plikt til å utarbeide tilba-

kevendingsprogrammer med formål å hindre at ofre blir ofre på nytt. I denne forbindelse pålegger artikkel 16 nr. 6 statene å gi ofre kontaktinformasjon til instanser som kan bistå dem i mottakerstaten. Særlige forpliktelser i tilknytning til tilbakeføring av barn følger av nr. 5, og nr. 7 fastslår at tilbakeføring av barn bare skal skje når dette er til barnets beste.

Som beskrevet i regjeringens handlingsplan mot menneskehandel for 2006-2009 (tiltak 11) vil regjeringen legge til rette for et retursamarbeid på myndighetsnivå med aktuelle opprinnelsesland, herunder gjennom returavtaler som kan omfatte bistand til reintegreringsarbeid. Gjennom den norske EØS-finansieringsmekanismen vil regjeringen arbeide for å styrke de nye EU-landenes kapasitet og kompetanse til å ta imot og reintegrere hjemvendte ofre for menneskehandel. Støtte til retur vil kunne omfatte praktisk tilrettelegging før avreise fra Norge og bistand til reintegrering og individuell oppfølging i hjemlandet. Dette kan omfatte medisinsk og psykososial oppfølging, juridisk rådgivning og reintegrering i skole og arbeidsliv.

Regjeringen har for 2007 inngått to avtaler med International Organization for Migration (IOM) om trygg retur og reintegrering i hjemlandet for ofre for menneskehandel. Den ene avtalen er landsspesifikk og gjelder retur av ofre i Norge som er fra Nigeria. Den andre avtalen er generell og er inngått med IOM Oslo som skal bistå ofre uansett hvilket land offeret kommer fra. Begge avtalene bygger på prinsippet om frivillighet. I løpet av første halvår ble et offer returnert til hjemlandet innenfor rammen av den generelle avtalen. Ingen nigerianske kvinner har hittil valgt å benytte tilbudet.

Flere av prosjektene som støttes på Vest-Balkan, jf. beskrivelsen ovenfor i tilknytning til artikkel 5, har også komponenter som ivaretar trygg retur og reetablering.

Ofre for menneskehandel fra de baltiske land som ønsker å vende hjem med assistanse, omfattes av det regionale returprosjektet i regi av Nordisk-Baltisk arbeidsgruppe på statssekretærnivå. Tiltaket innebærer også reintegreringsassistanse i hjemlandet. Prosjektet ledes av European Women's Lobby. Egne nasjonale kontaktpunkter er opprettet i alle land, herunder i Norge.

Justisdepartementet mottok 25. januar 2007 Fafo-rapporten «Facing Return. Perceptions of Repatriation among Nigerian Women in Prostitution in Norway,» skrevet av May-Len Skilbrei og Marianne Tveit på oppdrag fra departementet.

Innhenting av rapporten bidrar til å oppfylle forpliktelsen til å sørge for trygg og sikker retur av ofre, i dette tilfellet nigerianske kvinner, til deres hjemland, og er et viktig grunnlag for arbeidet med hjemsendelse og tilbakeføring av særlig den gruppen av kvinner som rapporten tar for seg.

For så vidt gjelder ofre som er barn, deltar Barne- og likestillingsdepartementet i nettverket «Children at Risk,» etablert i regi av Østersjørådet. Nettverket kan bistå med informasjon og kontakt mellom relevante myndigheter om barn som er ofre for menneskehandel.

Ved vurderingen av om ofre som er barn skal gis oppholdstillatelse eller returneres til hjemlandet, er barnets beste avgjørende.

I instruks om midlertidig arbeids- eller oppholdstillatelse for utlendinger som antas å være utsatt for menneskehandel, jf. ovenfor, fremgår at det ved fastsetting av utreisefrist for utlending som ikke (lenger) har oppholds- eller arbeidstillatelse, skal tas særlig hensyn til tiltak som tilsikter å legge til rette for reetablering i hjemlandet.

Artikkel 17 krever at partene ved anvendelsen av tiltak for å beskytte og fremme ofres rettigheter skal bestrebe seg på å fremme likestilling mellom kvinner og menn. Partene skal også ved utarbeiding, gjennomføring og evaluering av tiltak integrere et likestillingsperspektiv i arbeidet.

Likestillingsloven pålegger offentlige myndigheter å arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling mellom kjønnene på alle samfunnsområder, jf. likestillingsloven § 1 b første ledd. I regjeringens handlingsplan mot menneskehandel uttales det i punkt 1 uttrykkelig at menneskerettigheter og likestilling har vært overordnede perspektiver i regjeringens arbeid med planen, og at prinsippene skal være førende i det videre arbeidet og ved gjennomføringen av planens tiltak. Det innebærer en oppfølging av forpliktelsen i artikkel 17 når det etter handlingsplanen skal rettes større oppmerksomhet mot menn som ofre for menneskehandel.

3.4 Materiell strafferett (konvensjonen kapittel IV)

Artikkel 18 pålegger statene å kriminalisere slike handlinger som er beskrevet i artikkel 4, som blant annet definerer menneskehandel, når handlingen er begått med forsett. Dette innebærer et krav om at typiske bakmannshandlinger, som rekruttering og transport av ofrene, skal være straffbare.

Menneskehandel er straffbart etter straffeloven 1902 § 224. Bestemmelsen ble endret i 2003

for å oppfylle Norges forpliktelser etter FNs konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet og konvensjonens protokoll for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn (Palermoprotokollen), jf. Ot. prp. nr. 62 (2002-2003) og Innst. O. nr. 118 (2002-2003). Kriminaliseringsforpliktelsen etter FN-protokollen artikkel 5, jf. artikkel 3, faller sammen med kriminaliseringsforpliktelsen etter Europarådets menneskehandelskonvensjon artikkel 18. Strafferammen for menneskehandel er som utgangspunkt fengsel i 5 år, men inntil 10 år dersom menneskehandelen er grov.

Artikkel 19 pålegger statene å vurdere å sette straff for å bruke tjenester som tilbys av et offer for menneskehandel, dersom den som benytter tjenesten, kjenner til at tilbyderen er et slikt offer. Artikkelen påbyr ikke kriminalisering, men krever kun at dette blir vurdert.

Ved endringen av straffeloven 1902 § 224 uttalte departementet at et straffebud om menneskehandel burde gå lenger enn konvensjonsforpliktelsen, slik at det også rammer personer som står for selve utnyttelsen av ofrene (Ot.prp. nr. 62 (2002-2003) s. 64 første spalte og s. 97 andre spalte). Straffeloven 1902 § 224 rammer derfor en del av de handlinger som artikkel 19 refererer til.

Å benytte seg av tjenester fra personer som en vet er ofre for menneskehandel, kan etter omstendighetene straffes etter andre bestemmelser, herunder voldtektsbestemmelsen i straffeloven 1902 § 192. I Rt. 2006 s. 1319 bekrefter Høyesterett at § 192 rammer en mann som forsettlig utnyttet det tvangsregime en kvinne befinner seg i, til å oppnå samleie. Saken ble karakterisert som et tilfelle av menneskehandel. Domfelte hadde stilt til rådighet lokaler der kvinnene kunne holdes under bevoktning. Han var seg bevisst at kvinnene ikke innlot seg med ham frivillig. Domfelte hadde en avtale med en av de to hovedmennene om at han kunne ha sex med de to kvinnene etter eget valg. Han var klar over at de to i realiteten ble holdt i fangenskap, og at de var redde og derfor ikke gjorde motstand. Høyesterett opprettholdt straffen på fengsel i fire år. Kjennelsen klargjør straffansvaret for den som har sex med noen som vedkommende forstår befinner seg i en tvangssituasjon, hvor tvangssituasjonen ikke skyldes gjerningspersonens egen bruk av vold eller trusler.

Seksuell omgang og handling med barn under 16 år straffes, uavhengig av hvorvidt barnet er utsatt for menneskehandel, etter straffeloven 1902 §§ 195, 196 og 200. Kjøp av seksuelle tjenester fra personer under 18 år straffes dessuten etter

straffeloven 1902 § 203, også dersom barnet er over 16 år.

Justisdepartementet har sendt på høring et forslag om å innføre en straffebestemmelse i straffeloven 1902 mot kjøp av seksuelle tjenester. Høringsfristen var 10. oktober 2007.

Artikkel 20 stiller krav om kriminalisering av visse handlinger i tilknytning til reise- eller identitetsdokumenter, når handlingen er begått med forsett og i den hensikt å muliggjøre menneskehandel.

Forfalskning av reise- eller identitetsdokumenter rammes av straffeloven § 185 annet ledd.

Anskaffelse og tilveiebringelse av falske reise- eller identitetsdokumenter i hensikt å medvirke til menneskehandel, vil kunne straffes som medvirkning til benyttelse av falsk dokument etter straffeloven 1902 § 182. Overlatelse av eget pass eller annet reisedokument i samme hensikt kan straffes etter utlendingsloven § 47 annet ledd bokstav d, eventuelt også etter straffeloven 1902 § 372 tredje ledd.

Å beholde, fjerne, skjule, beskadige eller destruere en annens reise- eller identitetsdokument, kan straffes etter straffeloven 1902 § 187. Slike handlinger vil i enkelte tilfeller også kunne straffes som tyveri, underslag, besittelseskrenkelse, ulovlig bruk eller skadeverk.

Artikkel 21 stiller krav om kriminalisering av forsettlig medvirkning til og forsøk på handlinger omhandlet i artikkel 18 og 20.

Både forsøk på og medvirkning til menneskehandel etter straffeloven 1902 § 224, jf. artikkel 18, er straffbart, jf. § 224 annet ledd og § 49. Det samme gjelder for straffeloven 1902 §§ 182, 185 annet ledd og 187, og for utlendingsloven § 47 annet ledd bokstav d, jf. artikkel 20. Medvirkning til overtredelse av straffeloven 1902 § 372 er også straffbar.

Artikkel 22 nr. 1 og 2 stiller krav om at juridiske personer på visse vilkår skal kunne holdes ansvarlig for en straffbar handling som er begått av en fysisk person i en ledende stilling. Videre skal en juridisk person også kunne holdes ansvarlig når manglende tilsyn eller kontroll har gjort det mulig for en fysisk person å begå handlingen. Den juridiske personens ansvar kan være av strafferettslig, sivilrettslig eller administrativ art. Ansvar et skal være uten betydning for straffansvaret for de fysiske personene som har begått handlingen.

Straffeloven 1902 har generelle bestemmelser om foretaksstraff i kapittel 3 a. Etter straffeloven 1902 § 48 a første ledd kan et foretak straffes dersom et straffebud er overtrådt av noen som har

handlet på vegne av foretaket. Det beror på et skjønn fra påtalemyndighetens og domstolens side om foretaksstraff bør anvendes i den enkelte sak. Ved utøvelsen av dette skjønn skal det blant annet legges vekt på om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen, om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser, og om foretaket har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel ved overtredelsen, jf. § 48 b første ledd bokstav c, d og e. Foretaksstraff supplerer det personlige straffansvaret og kan anvendes også der ingen enkeltperson kan straffes for overtredelsen.

Konvensjonsforpliktelsen svarer på dette punkt til forpliktelsen som følger av Europarådets strafferettslige konvensjon om korrupsjon 27. januar 1999 artikkel 18. Departementet har flere ganger tidligere lagt til grunn at den norske foretaksstraffen oppfyller denne konvensjonens krav, jf. Ot. prp. nr. 78 (2002-2003) punkt 4.13 side 24 og Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) punkt 17.2 side 240. Denne vurderingen vil også gjelde for artikkel 22 i angjeldende konvensjon.

Artikkel 23 stiller krav om effektive, forholdsmessige og avskrekkende straffereaksjoner mot straffbare handlinger fastsatt etter artikkel 18 til 21. Dette skal også gjelde for straffen for juridiske personer. Menneskehandel, jf. artikkel 18, skal kunne straffes med frihetsstraff som kan gi grunnlag for utlevering. Videre skal partene sikre muligheten for beslag/inndragning av midler benyttet til å utføre straffbare handlinger som kreves kriminalisert etter artikkel 18 og artikkel 20 bokstav a, og beslag/inndragning av utbytte fra slike handlinger eller formuesgoder med en verdi som svarer til slikt utbytte. Endelig stiller artikkel 23 krav om at det skal være mulig å midlertidig eller varig å kunne stenge en virksomhet som er benyttet til menneskehandel, eller midlertidig eller varig å kunne nekte gjerningspersonen å utøve virksomhet når den straffbare handling ble begått som ledd i slik virksomhet.

Menneskehandel kan som utgangspunkt straffes med fengsel inntil 5 år, men inntil 10 år dersom menneskehandelen er grov. Dette gir grunnlag for utlevering i henhold til utleveringsloven § 3. Også handlinger som rammes av voldtektsbestemmelsen, seksuell omgang og handling med barn, og kjøp av seksuelle tjenester fra barn, kan straffes med fengsel. Overtredelse av de handlinger som kreves kriminalisert i henhold til artikkel 20, straffes med bøter eller fengsel av noe varierende lengde. Medvirkning og forsøk har samme

strafferammer, men slik at særlig forsøk skal straffes mildere enn fullbyrdet overtredelse, jf. straffeloven 1902 § 51.

Ved avgjørelsen av om det skal ilegges foretaksstraff og ved utmålingen av slik straff, skal det ifølge straffeloven 1902 § 48 b blant annet legges vekt på straffens preventive virkning, overtredelsens grovhet, om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen, om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser, om foretaket har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel ved overtredelsen, og foretakets økonomiske evne.

Strafferammene for de nevnte overtredelsene og regelen om hvilke momenter det skal legges vekt på ved utmåling av foretaksstraff, anses tilstrekkelig for å oppfylle kravet om effektive, forholdsmessige og avskrekkende sanksjoner.

Straffeprosessloven § 203 annet punktum jf. første punktum og straffeloven 1902 § 35 annet ledd hjemler henholdsvis beslag og inndragning av ting og midler benyttet til å utføre straffbare handlinger dersom det finnes påkrevd av hensyn til formålet med straffebestemmelsen. Inndragning av utbytte og formuesgode som trer i stedet for utbytte, er foreskrevet i straffeloven 1902 §§ 34 og 35. Straffeprosesslovens bestemmelser om heftelse, jf. § 217 flg., muliggjør midlertidig sikring av inndragningsbetaling.

Straffeloven 1902 § 29 gir hjemmel for, når allmenne hensyn tilsier det, å frata den som har begått en straffbar handling som viser at vedkommende er uskikket til eller kan misbruke en stilling, retten til blant annet å utøve en virksomhet eller aktivitet. I medhold av politiloven § 7 annet ledd jf. første ledd, kan politiet, blant annet for å avverge eller stanse lovbrudd, påby virksomhet stanset eller endret. Et foretak kan videre fradømmes retten til å utøve virksomheten eller forbyes å utøve den i visse former, jf. straffeloven 1902 § 48 a avslutningsvis.

Artikkel 24 pålegger statene å sikre at visse angitte omstendigheter ved det straffbare forholdet tillegges vekt i straffskjerpene retning: Om gjerningspersonen gjennom sin handling forsettlig eller ved grov uaktsomhet satte offerets liv i fare, om handlingen er begått mot et barn, om handlingen er begått av en offentlig tjenestemann under utførelsen av tjenesten, og om den er begått innenfor rammen av en kriminell organisasjon (organisert kriminalitet).

Straffeloven 1902 har ingen generell regel om straffskjerpene momenter uavhengig av krimina-

litetstype. Regjeringen vil foreslå en slik regel i straffeloven 2005. Etter straffeloven 1902 § 224 skal det ved vurderingen av om menneskehandelen er grov, legges vekt blant annet på om offeret var under 18 år og om det ble brukt grov vold eller tvang. Også de andre momentene som artikkel 24 angir, kan bli vektlagt i den enkelte sak etter rettens skjønn. De momenter som artikkel 24 nevner, er alle momenter som domstolene vil legge vekt på i skjerpene retning.

For straffbare handlinger begått som ledd i organisert kriminalitet, angir straffeloven 1902 § 60 a at maksimumsstraffen forhøyes til det dobbelte, men maksimalt 5 år.

Artikkel 25 forplikter statene til å la domstolene ved fastsetting av straff ta hensyn til rettskraftige dommer avsagt av en annen konvensjonspart i forbindelse med straffbare handlinger omhandlet i konvensjonen.

Det følger av straffeloven 1902 § 61 tredje ledd at retten kan la tidligere straffer idømt i utlandet begrunne skjerpet straff på samme måte som straffer idømt her i landet.

Artikkel 26 pålegger statene et ansvar for å sikre hjemmel i intern lovgivning for å unnlate å straffe ofre for menneskehandel for ulovlige handlinger begått under tvang. Dette kan eksempelvis omfatte handlinger i tilknytning til ulovlig innreise, bruk av falske dokumenter, ulovlig arbeid, eller straffbare handlinger begått for å unnslipe tvangen/bakmennene.

Flere ulike regler og retningslinjer bidrar til sammen til å oppfylle forpliktelsen etter artikkel 26. Straffeprosessloven § 69 gir påtalemyndigheten adgang til å avslutte saken på et tidlig stadium med påtaleunntatelse. Der offeret har vært i en nøds- eller tvangssituasjon, kan også reglene om nødrett og nødverge i straffeloven 1902 §§ 47 og 48 lede til straffritak.

I tillegg til regler som er i kraft, inneholder straffeloven 2005 § 61 en ny strafferettslig reaksjon i form av en regel om straffutmålingsfrafall. Regelen vil gi domstolene en adgang til å frafalle utmåling av straff når særlige grunner tilsier det, selv om straffeskyld anses bevist. Paragrafen kan bidra til å sikre et resultat i samsvar med konvensjonen selv der domstolen i utgangspunktet kommer til at offeret er strafferettslig ansvarlig.

Justisdepartementet har bedt riksadvokaten påse at artikkel 26 etterleves i praksis av påtalemyndigheten. Dette er fulgt opp i Riksadvokatens rundskriv nr 1 2007 – Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i politiet – 2007, hvor det understrekes at personer utsatt for menneskehan-

del er ofre for kriminelle handlinger. Riksadvokaten viser her til artikkel 26 og forpliktelsen til å sikre at ofre for slik handel ikke i urimelig utstrekning selv blir strafforfulgt. Det uttales at det særlig kan være aktuelt å gi påtaleunntatelse for ulovlig innreise, bruk av falske dokumenter i denne forbindelse, og ulovlig arbeid. Påtalemyndigheten har opplyst at man i minst ett konkret tilfelle har unnlatt å strafforfølge et antatt offer for menneskehandel for bruk av falske reisedokumenter.

3.5 Etterforskning, straffeforfølgning og prosesslovgivning (konvensjonen kapittel V)

Artikkel 27 pålegger statene å sikre at etterforskning eller strafforfølgning av straffbare handlinger omfattet av konvensjonen, ikke er betinget av at det inngis anmeldelse eller fremsettes anklage av offeret.

Etter straffeprosessloven § 224 skal etterforskning foretas «når det som følge av anmeldelse eller andre omstendigheter er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold som forfølges av det offentlige.» Så lenge straffebudet er underlagt offentlig påtale, er anmeldelse fra offeret bare et av flere mulige forhold som kan gi «rimelig grunn» for etterforskning.

Både straffeloven 1902 § 182 (benyttelse av falskt dokument), § 185 annet ledd (utferdigelse eller anskaffelse av falskt dokument), § 187 (handling i tilknytning til reise- og identitetsdokumenter), og § 224 (menneskehandel) er underlagt offentlig påtale. Strafforfølgning er følgelig ikke betinget av at offeret krever det. Overtredelse av utlendingsloven § 47 annet ledd bokstav d er også underlagt offentlig påtale dersom allmenne hensyn krever det. I dette ligger ikke noe krav om anmeldelse fra offeret.

Artikkel 28 stiller krav til statene om beskyttelse av ofre, vitner og personer som samarbeider med rettsmyndighetene. Nr. 1 angir persongruppen som skal beskyttes mot mulige represalier eller trusler, særlig under og etter etterforskning og strafforfølgning: Ofre, anmeldere, personer som samarbeider med etterforsknings- og påtalemyndigheten, vitner, og eventuelt familiemedlemmer av de nevnte personene. Nr. 2 inneholder plikten til å sørge for tiltak som er nødvendige for å sikre og tilby ulike former for beskyttelse, så som fysisk beskyttelse, intern forflytting, endring av identitet, og hjelp til å skaffe arbeid. Nr. 3 angir at barn skal omfattes av særskilte beskyttelsestiltak hvor hensynet til barnets beste blir ivaretatt.

Nr. 4 angir at medlemmer av grupper, stiftelser, foreninger eller ikke-statlige organisasjoner som bistår ofre, jf. artikkel 27 nr. 3, skal beskyttes mot represalier på tilsvarende måte som personer nevnt i nr. 1. Nr. 5 pålegger en plikt til å vurdere avtaler eller ordninger med andre stater for å oppfylle artikkel 28.

Artikkel 29 behandles nedenfor.

Artikkel 30 pålegger statene forpliktelser til å beskytte ofrene under rettergangen. Ofrenes privatliv og identitet skal beskyttes, deres sikkerhet skal ivaretas, og de skal ikke utsettes for trusler under rettergangen. Barns særlige behov skal ivaretas.

Beskyttelse av personer er et av politiets gjøremål etter politiloven § 2. Politiet har til rådighet flere typer av tiltak som også kan kombineres for å gi slik beskyttelse mot represalier og trusler som artikkel 30 foreskriver. Tiltakene omfatter blant annet fysisk beskyttelse, intern forflytting, endring av identitet, og bistand som er nødvendig for å hjelpe den beskyttede til en normalisert tilværelse med arbeid, inntekt, bolig etc. For å dekke de sistnevnte behov samarbeider politiet med andre offentlige etater og instanser.

For å styrke og strukturere arbeidet i politidistriktene og på nasjonalt nivå med å beskytte personer, særlig vitner (herunder informanter, med-siktede m. fl.) og ofre for alvorlig kriminalitet og vold i nære relasjoner, mot trusler og represalier, er beskyttelse av trusselutsatte personer regulert i Politidirektoratets instruks «Nasjonale retningslinjer for vitnebeskyttelse.» Instruksen etablerer to nivåer for vitnebeskyttelse: Et lokalt nivå hvor politidistriktene har ansvar for beskyttelsen, og et sentralt nivå for de alvorligste tilfellene, med nasjonalt vitnebeskyttelsesprogram (relokalisering som ikke er strakstiltak) og fiktiv identitet. Retningslinjene omhandler organisering av arbeidet i politidistriktene og på sentralt nivå, saksbehandling, ulike beskyttelsestiltak med mer. Barns behov for særskilte tiltak vurderes individuelt, under hensyntagen til barnets beste.

Politiloven kapittel II a gir regler om fiktiv identitet. En person som er registrert i folkeregisteret, og som står i fare for å bli utsatt for alvorlig kriminalitet rettet mot liv, helse eller frihet, kan gis tillatelse til å benytte andre personopplysninger om seg selv enn de virkelige (fingerte personopplysninger), jf. politiloven § 14 a. Utover dette åpner politiet for at et offer under opphold i Norge for en kortere periode, for eksempel i forbindelse med etterforskning, uformelt kan benytte et annet navn enn det reelle i det daglige og for å dekke praktiske beskyttelsesbehov.

Beskyttelse av ofrenes privatliv under rettergang ivaretas blant annet av straffeprosessloven § 134, som inneholder begrensninger i hvilke spørsmål som kan stilles til et vitne, i adgangen til bevisførsel om vitnetsandel og seksuelle atferd, og som angir at enkelte spørsmål skal stilles og besvares skriftlig. Paragraf 136 første ledd stiller videre krav om at avhøringen av vitnet skal skje på en måte som tar rimelig hensyn til vitnet. Også § 136 tredje ledd innebærer en viss beskyttelse av vitnets privatliv ved at spørsmål som ikke vedkommer saken skal avvises. Straffeprosessloven § 284 hjemler adgang for retten til å beslutte at tiltalte eller andre skal forlate rettsalen ved avhør av fornærmede eller vitner under 18 år, dersom særlige grunner gjør at hensynet til fornærmede eller vitnet tilsier det.

Hensynet til barn under 14 år ivaretas også gjennom straffeprosessloven § 239 om dommeravhør utenfor rettsmøte, eventuelt observasjon.

Saker om menneskehandel etter straffeloven § 224 gir ikke i seg selv grunnlag for anonym vitneførsel etter straffeprosessloven § 130 a. Dersom saken også omfatter voldtekt, død eller betydelig legemsskade, kan dette gi grunnlag for anonym vitneførsel.

Straffeprosesslovens bestemmelser suppleres av bestemmelser i domstolloven kapittel 7. Kapitlet inneholder bestemmelser om adgangen til å føre rettsforhandlinger for lukkede dører blant annet av hensyn til fornærmedes ettermæle (§ 125), forbud mot offentlig gjengivelse av forhandlingene (§ 129) og avgjørelsen dersom fornærmedes ettermæle krever det (§ 130). Forbudet mot fotografering, filmopptak mv. (§ 131 a) bidrar til å hindre offentliggjøring av offerets identitet.

Beskyttelse av ofre og deres identitet ivaretas også til en viss grad gjennom pressens egen selvjustis, jf. Vær Varsom-plakatens publiseringsregler, særlig punkt 4.3.

Norsk politi samarbeider med andre nordiske politimyndigheter gjennom Nordisk arbeidsgruppe for vitnebeskyttelse og gjennom deltakelse i en arbeidsgruppe i Europol. Dette er kontaktfora for erfaringsutveksling mv. på operativt nivå om politifaglige forhold, rettslige og praktiske tiltak, og prosedyrer med hensyn til relokalisering, oppfølging, sosiale forhold etc., men er ikke organ for operativt samarbeid i konkrete beskyttelsessaker. Deltakelse i nevnte fora etablerer kontaktpunkter til enheter som arbeider med vitnebeskyttelse i de enkelte land, og forenkler og styrker samarbeidet og bistanden mellom de nasjonale politimyndighetene der dette er nødven-

dig i den enkelte sak. Avtalen inngått i september 2002, i kraft 1. januar 2003, mellom de nordiske lands politimyndigheter om politisamarbeid, kapittel 9 punkt 21 om anmodning om gjennomføring i annet nordisk land av andre tiltak enn nevnt i avtalen, antas i noen grad å åpne for bistand til gjennomføring av en effektiv beskyttelse i samsvar med forpliktelsene etter konvensjonens artikkel 28.

Artikkel 29 nr. 1 pålegger statene å sørge for at personer eller organer har særskilt kompetanse til å bekjempe menneskehandel og beskytte ofre. Disse personene og organene skal være selvstendige og skal ha tilstrekkelige midler til å kunne utføre sine oppgaver. Nr. 2 pålegger statene å sørge for samordning av politikk og tiltak iverksatt av offentlige myndigheter. Nr. 3 krever at statene sørger for at berørte tjenestemenn får tilstrekkelig opplæring i å forebygge og bekjempe menneskehandel. Nr. 4 krever at statene vurderer å oppnevne nasjonale rapportører eller andre mekanismer for overvåking av statlige institusjoners innsats i kampen mot menneskehandel og gjennomføringen av krav til nasjonal lovgivning.

Oppfyllelsen av artikkel 29 er av de forpliktelsene som krever et kontinuerlig arbeid. I det følgende nevnes iverksatte og planlagte tiltak av betydning for forpliktelsene etter artikkel 29.

Det er opprettet flere organer og prosjekter som skal ha særskilt kompetanse på menneskehandel. Politidirektoratets koordineringsenhet for ofre for menneskehandel (KOM) er beskrevet i tilknytning til artikkel 12, se ovenfor. Det samme er ROSA-prosjektet. I Oslo opprettet Oslo politidistrikt 1. januar 2007 en ny enhet innen seksjon for organisert kriminalitet med ansvar for bekjempelse av hallikvirksomhet og menneskehandel, jf. tiltak 27 i regjeringens handlingsplan. Denne såkalte STOP-enheten har 14 stillingshjemler.

Myndighetene har iverksatt og er i ferd med å utarbeide ytterligere tverrfaglige og etatsspesifikke opplærings- og kompetansehevingstiltak for å forebygge og bekjempe menneskehandel. Politidirektoratet er ansvarlig for å sørge for at politidistriktene har nødvendig informasjon og kompetanse om menneskehandel. Politidirektoratet arrangerte i 2006 en fagkonferanse om menneskehandel, og i løpet av 2007 arrangeres fire regionale konferanser om menneskehandel for både påtale-, etterforsknings- og analysepersonell. Politidirektoratet har også utarbeidet en egen håndbok om bekjempelse av menneskehandel, og har etablert en kompetansegruppe som skal utvikle, spre kunnskap og videreformidle «best practices»

for politiets håndtering av menneskehandelsaker. Kompetansegruppen har blant annet satt sammen programmet for de fire ovenfor nevnte regionale konferansene. Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM) skal også, i tillegg til å bistå ofrene, bidra til informasjonsutveksling og kompetanseheving innen feltet menneskehandel.

Fra høstsemesteret 2006 er menneskehandel innarbeidet som et eget tema ved Politihøgskolen.

Riksadvokaten har oppfordret påtalemyndigheten til å delta på de regionale konferansene nevnt ovenfor, og vil etter at samlingene er gjennomført, vurdere behovet for ytterligere kompetanseheving innen påtalemyndigheten. Justisdepartementet vil videre ta initiativ overfor Domstoladministrasjonen slik at det iverksettes kompetansehevende tiltak for dommere om menneskehandel, jf. tiltak 28 i handlingsplanen.

På oppdrag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet har Fafø utarbeidet opplæringsmoduler om menneskehandel. Målgruppene for disse modulene er henholdsvis ansatte i asylmottak og de delene av hjelpeapparatet som kan komme i kontakt med mindreårige ofre.

Opprettelsen av STOP-enheten er også ledd i arbeidet med kompetanseheving innenfor politiet.

Forpliktelsene i artikkel 29 nr. 1 og 3 anses på denne bakgrunn oppfylt.

Om samordningsforpliktelsen i artikkel 29 nr. 2 vises til redegjørelsen i tilknytning til artikkel 5 ovenfor for den nasjonale organiseringen av arbeidet med å bekjempe menneskehandel. Politidirektoratet har ansvaret for å samordne politiets innsats mot menneskehandel og er i ferd med å kartlegge hvordan samtlige politidistrikt har organisert sin innsats mot menneskehandel. Dette vil gi grunnlag for å vurdere forbedringer og tiltak som vil sikre en bedre og mer effektiv oppgaveløsning.

Overvåking av statlige institusjoners innsats i kampen mot menneskehandel sikres gjennom organiseringen av denne innsatsen. Departementene overvåker underliggende organers innsats, i tillegg til at kontroll også foretas gjennom Justisdepartementets og Utenriksdepartementets koordinerende arbeid.

Artikkel 31 nr. 1 og 3 pålegger konvensjonsstatene å etablere jurisdiksjon over de handlinger som skal være straffbare i henhold til konvensjonen. Nr. 2 inneholder en reservasjonsadgang for to av bestemmelsene i nr. 1. Etter nr. 4 plikter partene å rådføre seg med hverandre i tilfeller hvor flere konvensjonsparter gjør krav på jurisdiksjon over en påstått straffbar handling.

Forpliktelsene i nr. 1 og 3 er oppfylt gjennom straffeloven 1902 § 12. Bestemmelsen gir norsk straffelovgivning anvendelse på handlinger begått på norsk territorium (§ 12 nr. 1), om bord i skip som fører norsk flagg (§ 12 nr. 2 jf. sjøloven § 1 jf. § 5), og om bord i luftfartøy registrert i henhold til luftfartsloven kapittel III og XVII (§ 12 nr. 2). Straffelovgivningen får også anvendelse på handlinger foretatt i utlandet av norske statsborgere og personer hjemmehørende her dersom handlingen er straffbar også etter det lands rett hvor handlingen er foretatt (§ 12 nr. 3 bokstav c). Som utlandet regnes i denne forbindelse også områder som ikke er underlagt noen stats høyhetsrett.

Straffeloven 1902 § 12 inneholder ikke noen uttrykkelig regel om at enhver handling begått overfor en norsk borger kan forfølges i Norge. Paragraf 12 nr. 4 regulerer i hvilken utstrekning norsk straffelov får anvendelse på handlinger foretatt i utlandet av utlending. Slike handlinger er underlagt norsk jurisdiksjon (§ 12 nr. 4 bokstav a) blant annet dersom handlingen er omhandlet i §§ 182, 185, 187 og 224. Disse straffebudene dekker de sentrale kriminaliseringsforpliktelsene i henhold til konvensjonen, se nærmere om dette under redegjørelsen i tilknytning til artiklene 18 og 20.

Norske myndigheter vil, dersom flere stater enn Norge gjør krav på jurisdiksjon over en straffbar handling relatert til menneskehandel, rådføre seg med de andre berørte statspartene i samsvar med nr. 4.

3.6 Internasjonalt samarbeid og samarbeid med det sivile samfunn (konvensjonen kapittel VI)

Artikkel 32 oppstiller alminnelige prinsipper for internasjonalt samarbeid, og pålegger statene å samarbeide med hverandre i samsvar med konvensjonen og andre relevante instrumenter for å oppnå formålene med konvensjonen.

Regjeringen vil legge til rette for en styrking av det internasjonale politisamarbeidet, jf. tiltak 23 i handlingsplanen. Tiltaket følges opp på flere felt:

Østersjøsamarbeidet, Europol, Interpol og Poli- og Tollsamarbeidet i Norden (PTN) er de viktigste organene for norsk deltakelse i internasjonalt politisamarbeid. I tillegg deltar påtalemyndigheten i et nettverk etablert av riksadvokatene i Østersjølandene – The Prosecutor Generals of the Baltic Sea Region Countries' Network against Trafficking in Human Beings. Arbeidet i nettverket ble satt i gang i 1999. Det består av representanter for de fem nordiske land, de tre baltiske

land og Tyskland, Polen og Russland, som møtes om lag en gang i året for å drøfte aktuelle problemstillinger og utveksle erfaringer.

Politidirektoratet har løpende kontakt med de avdelinger innen OSSE (Organisasjonen for Sikkerhet og Samarbeid i Europa) sitt sekretariat i Wien som er involvert i bekjempelse av trafficking – Strategic Police Matters Unit (SPMU) og Anti-Trafficking Assistance Unit (ATAU) – for å kunne støtte tiltak koordinert av OSSE, herunder «law enforcement» opplæringstiltak i ofrenes opprinnelsesland/transittland.

I tillegg deltar Politidirektoratet i Europarådets seminarserie vedrørende konvensjonen mot menneskehandel.

Det bilaterale politisamarbeidet følges opp og styrkes gjennom saksrelatert operativt samarbeid, og det er et viktig tema i drøftelser mellom Politidirektoratets representanter og mottakerland om mulige prosjekter under den norske EØS-finansieringsordningen. Denne omfatter de baltiske land, Polen, Tsjekkia, Slovakia, Ungarn, Slovenia, Malta og Kypros, og etter EU-utvidelsen (og en ny EØS-finansieringsordning) også Bulgaria og Romania.

Regjeringen vil arbeide for at Norge inntar sentrale posisjoner i Interpol rettet mot bekjempelse av menneskehandel. Det vil bli vurdert å opprette en ambulerende internasjonal sambandsmannfunksjon som skal bistå politidistriktene med å ta initiativ til/legge til rette for politi- og påtalesamarbeid i pågående saker.

Norsk støtte gis også til internasjonale samarbeidsprosjekter i regi av FNs kontor for narkotikkontroll og kriminalitetsbekjempelse (UNODC). Kontoret overvåker gjennomføringen av Palermo-protokollen, som er FNs sentrale rettslige dokument i kampen mot menneskehandel. Ett av dets tiltak har som formål å styrke det regionale samarbeidet mellom justismyndighetene i Øst-Afrika. Prosjektet tar sikte på å bistå landene i arbeidet med en regional strategi og med å harmonisere nasjonal lovgivning med FN-konvensjonen mot grenseoverskridende kriminalitet og dens Palermoprotokoll. Lignende innsats skjer i Laos, Mexico og Sentral-Amerika der UNODC bistår myndighetene med å styrke rettsvesenet, redusere antall ofre og tilby dem beskyttelse. Som ledd i arbeidet utvikles håndbøker om vitnebeskyttelse, etterforskning og rettsforfølging. Innenfor OSSE støtter Norge også tiltak mot tvangsarbeid og bidrar til en rekke prosjekter mot menneskehandel gjennom ODIHR (Office for Democratic Institutions and Human Rights). Den

norske OSSE-delegasjonen i Wien formidler innspill til og følger opp spesialrepresentantens initiativ mot menneskehandel. Representanter for norske myndigheter deltar i organisasjonens mange internasjonale møter om temaet.

Norske ambassadører bidrar til internasjonalt samarbeid mot menneskehandel, blant annet ved å arrangere seminarer for eksperter, praktikere og det sivile samfunn, som årets norsk-svensk-bulgarske arrangement i Sofia. Andre utenriksstasjoner støtter lokale tiltak i lys av Utenriksdepartementets retningslinjer for regionalbevilgninger. Som eksempel kan nevnes støtte til et ILO-prosjekt mot menneskehandel blant indonesiske hushjelper, et UNICEF-prosjekt i Øst-Timor, et UNDP-prosjekt i Mekongdeltalandene, og et UNIFEM-prosjekt for flere land i Sør-Asia. Andre tiltak som har fått bistand gjennom ambassadene er IOMs prosjekt for å hjelpe Tyrkia som transittland og en konferanse mot menneskehandel i Johannesburg arrangert av Southern African Network against Trafficking and Abuse of Children (SANTAC).

I Østersjørådet deltar Norge i Task Force against Trafficking in Human Beings (TFTHB) sammen med de nordiske landene, Polen, Russland og Tyskland. Gruppen skal blant annet utarbeide et undervisningsopplegg om temaet for diplomatisk personell.

Norge har inngått en programavtale med ILO som omfatter innsats mot barnarbeid og for å fremme kvinners stilling. Avtalen følger opp tiltak 34 i regjeringens handlingsplan mot menneskehandel om støtte til ILOs arbeid mot menneskehandel og tvangsarbeid.

Planens tiltak 35 pålegger Utenriksdepartementet å gjøre kampen mot menneskehandel til et tema i menneskerettighetsdialoger og politiske samtaler. Som ledd i Norges dialoger med Vietnam, Indonesia og Kina søkes derfor slike spørsmål tatt opp. I dialogen med Vietnam har menneskehandel vært et sentralt tema, og i kjølvannet av møtet med Kina vil det være aktuelt å ta opp forhold om handel med menneskelige organer.

Regjeringen har forpliktet seg til å samarbeide med EUs medlemsstater om menneskehandelsprosjekt (handlingsplanens tiltak 36). Dette skjer blant annet gjennom Schengensamarbeidet på EUs justis- og innenriksfelt, som omfatter grensekontroll, regelverk for lovlig opphold på territoriet, og sikkerhetssystemet rundt visumutstedelse, se beskrivelse i tilknytning til artiklene 7 og 33 til 34. Norge har også en representant i justisdepartementet Eurojust.

Artikkel 33 nr. 1 pålegger en part som har rimelig grunn til å anta at det på en annen parts territorium er umiddelbar fare for livet, friheten, eller den fysiske integriteten til en person nevnt i artikkel 28 nr. 1, å uten opphold oversende opplysningene til den annen part. Nr. 2 åpner for at konvensjonspartene ved ettersøking av savnede personer kan styrke samarbeidet seg imellom dersom det er grunn til å anta at personen er offer for menneskehandel.

Forpliktelsen i artikkel 33 nr 1 anses oppfylt gjennom politiloven § 24, fjerde ledd nr. 2, som hjemler en rett for politiet til å gi opplysninger til utenlandske politimyndigheter når formålet er å forebygge eller avverge straffbare handlinger. Tilsvarende bestemmelser finnes i straffeprosessloven § 61 c nr. 5. Videre innebærer Schengenkonvensjonen artikkel 39 nr. 1 en forpliktelse til å yte bistand for å forebygge og oppklare straffbare handlinger. Nordisk samarbeidsavtale, kapittel 7 punkt 17, Interpolsamarbeidet og Europolsamarbeidet er også relevant i denne sammenhengen. Videre vises det til bestemmelser i strafferegistresloven og forskriften.

For så vidt gjelder artikkel 33 nr. 2 vises det til at Norge gjennom tiltredelse til Schengenkonvensjonen har sikret at ettersøking av savnede personer blir registrert i Schengen Information System (SIS).

Artikkel 34 nr. 1 pålegger den anmodede part om å underrette anmodende part om resultatet av tiltak truffet etter kapittel VI, eventuelt om forhold som hindrer eller forsinker slike tiltak. Nr. 2 gir adgang for en part til på eget initiativ og i henhold til intern lovgivning å underrette andre statsparter om mottatte opplysninger under egen etterforskning som kan bidra til etterforskning eller strafforfølgning av handlinger omfattet av konvensjonen hos den annen part, eller som kan føre til anmodning om samarbeid i henhold til kapittel VI. Nr. 3 gir parten som oversender opplysninger adgang til å knytte vilkår til oversendelsen. Nr. 4 angir at opplysninger som bes oversendt i forbindelse med artikkel 13, 14 og 16, og som er nødvendig for å sikre rettighetene i disse artiklene, skal oversendes uten opphold og med behørig hensyn til artikkel 11 om vern av privatliv.

Forpliktelsen i nr. 1 er av administrativ art og oppfylles ved at norske myndigheter i tilknytning til den enkelte forespørsel informerer om iverksatte tiltak.

Nr. 2 lar det være opp til nasjonal lovgivning å regulere når en part på eget initiativ skal oversende opplysninger mottatt i forbindelse med

egen etterforskning. Bestemmelsen korresponderer med Schengenkonvensjonen artikkel 46 nr. 1, hvorefter en konvensjonspart i samsvar med sin nasjonale lovgivning uoppfordret kan oversende den berørte konvensjonspart opplysninger som kan ha betydning for forfølgning av fremtidige lovovertrедelser og forebygging av straffbare handlinger eller handlinger som utgjør en trussel mot offentlig orden og sikkerhet.

Det kan fastsettes vilkår for behandling og bruk av de oversendte opplysninger, jf. nr. 3. Norsk politi kan oversende opplysninger til andre lands myndigheter så lenge reglene om taushetsplikt ikke krenkes. Politiloven § 24 fjerde ledd nr. 2 bestemmer dessuten at taushetsplikten ikke er til hinder for at opplysninger gjøres kjent for utenlandske samarbeidende politi- og sikkerhetsmyndigheter når formålet er å forebygge eller avverge straffbare handlinger.

For de opplysninger som nr. 4 omhandler, vil samtykke fra offeret muliggjøre oversendelse av relevante taushetsbelagte opplysninger, jf. forvaltningsloven § 13 a nr. 1 og straffeprosessloven § 61 b nr. 1.

Artikkel 35 pålegger statspartene å oppfordre statlige myndigheter og offentlige tjenestemenn til å samarbeide med ikke-statlige organisasjoner og andre aktører i det sivile samfunn for å oppfylle konvensjonens formål.

Som fremhevet innledningsvis i regjeringens handlingsplan mot menneskehandel er regjeringen avhengig av gode samarbeidspartnere som bistandsorganisasjoner og andre frivillige organisasjoner. Det er derfor allerede etablert samarbeid med organisasjoner som arbeider med menneskehandel. Om dette vises til redegjørelsen i tilknytning til artikkel 5.

Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM) har ansvaret for å bistå med kontaktnettverk på nasjonalt plan og sikrer kontakten mellom myndigheter og ikke-statlige organisasjoner. På det lokale plan vises det til beskrivelsen ovenfor i tilknytning til artikkel 12 nr. 5 om etableringen av tverretatlige operative team (TOT).

Av regjeringens handlingsplan fremgår det uttrykkelig at regjeringen vil styrke samarbeidet mellom myndigheter og organisasjoner både nasjonalt, regionalt, og lokalt. Som ledd i gjennomføringen av tiltak 30 i handlingsplanen, har Justisdepartementet tatt initiativ for å avholde såkalte storbykonferanser i våre største byer med det formål å styrke samarbeidet mellom myndigheter og berørte parter.

3.7 Konvensjonens avsluttende bestemmelser: Overvåkingmekanisme, forholdet til andre internasjonale avtaler, endring av konvensjonen, sluttbestemmelser (konvensjonen kapittel VII, VIII, IX og X)

Artiklene i konvensjonen kapittel VII til X pålegger ikke noen direkte forpliktelser som skal gjennomføres i norsk rett. Vi viser for så vidt gjelder disse artiklene til konvensjonsteksten og omtalen ovenfor under punkt 2.2.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Ivaretagelse av forpliktelsene etter Europarådets konvensjon mot menneskehandel krever ressurser. Selve ratifikasjonen vil imidlertid ikke ha nevneverdige økonomiske eller administrative konsekvenser, ettersom denne verken vil kreve lovendringer eller andre tiltak utover de som allerede er iverksatt.

5 Oppsummering og vurdering

Europarådskonvensjonen om bekjempelse av menneskehandel og styrking av rettighetene til ofre for menneskehandel er en videreføring av arbeidet med å bekjempe menneskehandel internasjonalt. Internasjonalt samarbeid er, her som på andre områder, viktig for regelutvikling og utvikling av felles standarder, og gir grunnlag for samarbeid om både enkeltsaker og fenomener.

Regjeringen prioriterer arbeidet med å bekjempe menneskehandel høyt, noe som særlig fremgår av «Stopp menneskehandelen» – Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel (2006-2009). Regjeringen legger her vekt på at Norge skal vise et internasjonalt engasjement som bidrar til å styrke det internasjonale rammeverket. Regjeringen ser ratifikasjon av denne konvensjonen som et viktig ledd i dette arbeidet.

Handel med mennesker er en grov krenkelse av menneskeverdet og en særlig alvorlig type kriminalitet som bidrar til en form for moderne sla-

vehandel. Menneskehandel truer ofrenes rett til frihet fra slaveri, retten til selvbestemmelse over egen kropp, retten til frihet fra nedverdiggende, ydmykende og umenneskelig behandling, og, i ytterste konsekvens, retten til liv. De fleste stater berøres på ulike måter og i ulikt omfang av dette, enten som opprinnelsesland, transittland eller mottakerland for handelen med mennesker. Handelen med mennesker synes å øke både nasjonalt og internasjonalt, og det er anslått at handel med mennesker er blitt den nest største illegale næringsen i verden, nest etter handelen med våpen.

Størst omfang har handelen med kvinner og mindreårige som lokkes eller flykter fra fattige til rikere land i håp om en bedre fremtid, men ender opp i prostitusjon eller andre former for utnyttelse.

Norge er først og fremst berørt som mottakerland, men også som transitt- og rekrutteringsland. I Norge er det først og fremst avdekket handel med kvinner og unge jenter utnyttet i prostitusjon eller for andre seksuelle formål. Imidlertid identifiseres det nå også et økende antall ofre for tvangsarbeid og utnyttning i ulike tvangstjenester i Norge. Blant disse er mindreårige ofre, som hovedsakelig utnyttes i tvangsarbeid, tigging, gateartisteri og tvangstjenester, herunder vinnings- og narkotikakriminalitet. Det er videre avdekket at også menn utnyttes både i tvangsprostitusjon og tvangsarbeid.

6 Konklusjon og tilråding

Justisdepartementet tilrår at Norge ratifiserer Europarådets konvensjon om bekjempelse av menneskehandel og styrking av rettighetene til ofre for menneskehandel. Utenriksdepartementet slutter seg til dette.

Utenriksdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om samtykke til ratifikasjon av Europarådets konvensjon 3. mai 2005 om tiltak mot menneskehandel.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

st a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om samtykke til ratifikasjon av Europarådets konvensjon 3. mai 2005 om tiltak mot menneskehandel, i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag
til vedtak om samtykke til ratifikasjon av
Europarådets konvensjon 3. mai 2005
om tiltak mot menneskehandel

I

Stortinget samtykker til ratifikasjon av Europarådets konvensjon 3. mai 2005 om tiltak mot menneskehandel.

Vedlegg 1

Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings

Warsaw, 16.V.2005

Preamble

The member States of the Council of Europe and the other Signatories hereto,

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members;

Considering that trafficking in human beings constitutes a violation of human rights and an offence to the dignity and the integrity of the human being;

Considering that trafficking in human beings may result in slavery for victims;

Considering that respect for victims' rights, protection of victims and action to combat trafficking in human beings must be the paramount objectives;

Considering that all actions or initiatives against trafficking in human beings must be non-discriminatory, take gender equality into account as well as a child-rights approach;

Recalling the declarations by the Ministers for Foreign Affairs of the Member States at the 112th (14-15 May 2003) and the 114th (12-13 May 2004) Sessions of the Committee of Ministers calling for reinforced action by the Council of Europe on trafficking in human beings;

Bearing in mind the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950) and its protocols;

Bearing in mind the following recommendations of the Committee of Ministers to member states of the Council of Europe: Recommendation No. R (91) 11 on sexual exploitation, pornography and prostitution of, and trafficking in, children and young adults; Recommendation No. R (97) 13 concerning intimidation of witnesses and the rights of the defence; Recommendation No. R (2000) 11 on action against trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation and Recommendation Rec (2001) 16 on the protection

Europarådets konvensjon om tiltak mot menneskehandel

Warszawa, 16. mai 2005

Fortale

Europarådets medlemsstater og de øvrige signatarer til denne konvensjonen,

som tar i betraktning at det er Europarådets mål å oppnå større enhet mellom medlemmene,

som tar i betraktning at handel med mennesker innebærer et brudd på menneskerettighetene og en krenkelse av menneskets verdighet og integritet,

som tar i betraktning at handel med mennesker kan føre til slaveri for ofrene,

som tar i betraktning at respekt for ofres rettigheter, beskyttelse av ofre og tiltak for bekjempelse av menneskehandel må være det overordnede mål,

som tar i betraktning at alle tiltak og initiativ mot menneskehandel må være ikke-diskriminerende, ta hensyn til likestilling mellom kjønnene og ta utgangspunkt i barns rettigheter,

som minnes at medlemsstatenes utenriksministre i sine erklæringer på Ministerkomiteens 112. (14.–15. mai 2003) og 114. (12.–13. mai 2004) sesjon krevde forsterket innsats mot menneskehandel fra Europarådets side,

som har i erindring konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter (1950) og dens protokoller,

som har i erindring følgende anbefalinger fra Ministerkomiteen til Europarådets medlemsstater: Anbefaling nr. R (91) 11 om seksuell utnyttning av barn og unge voksne, pornografi og prostitusjon som gjør bruk av barn og unge voksne, samt handel med slike personer, anbefaling nr. R (97) 13 om bruk av trusler mot vitner og retten til å forsvare seg, anbefaling nr. R (2000) 11 om tiltak mot handel med mennesker med sikte på seksuell utnyttning og anbefaling Rec (2001) 16 om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning, anbefaling

of children against sexual exploitation; Recommendation Rec (2002) 5 on the protection of women against violence;

Bearing in mind the following recommendations of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe: Recommendation 1325 (1997) on traffic in women and forced prostitution in Council of Europe member states; Recommendation 1450 (2000) on violence against women in Europe; Recommendation 1545 (2002) on a campaign against trafficking in women; Recommendation 1610 (2003) on migration connected with trafficking in women and prostitution; Recommendation 1611 (2003) on trafficking in organs in Europe; Recommendation 1663 (2004) Domestic slavery: servitude, au pairs and mail-order brides;

Bearing in mind the European Union Council Framework Decision of 19 July 2002 on combating trafficking in human beings, the European Union Council Framework Decision of 15 March 2001 on the standing of victims in criminal proceedings and the European Union Council Directive of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities;

Taking due account of the United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocol thereto to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children with a view to improving the protection which they afford and developing the standards established by them;

Taking due account of the other international legal instruments relevant in the field of action against trafficking in human beings;

Taking into account the need to prepare a comprehensive international legal instrument focusing on the human rights of victims of trafficking and setting up a specific monitoring mechanism,

Have agreed as follows:

Chapter I

Purposes, scope, non-discrimination principle and definitions

Rec (2002) 5 om beskyttelse av kvinner mot vold,

som har i erindring følgende anbefalinger fra Europarådets parlamentarikerforsamling: Anbefaling 1325 (1997) om handel med kvinner og tvangsprostitusjon i Europarådets medlemsstater, anbefaling 1450 (2000) om vold mot kvinner i Europa, anbefaling 1545 (2002) om en satsning mot handel med kvinner, anbefaling 1610 (2003) om migrasjon knyttet til handel med kvinner og prostitusjon, anbefaling 1611 (2003) om organhandel i Europa samt anbefaling 1663 (2004) om slaveri i hjemmet: trelldom, au pairer og postordrebruder,

som har i erindring Rådet for Den europeiske unions rammebeslutning av 19. juli 2002 om bekjempelse av menneskehandel, Rådet for Den europeiske unions rammebeslutning av 15. mars 2001 om ofres stilling i straffesaker og Den europeiske unions rådskolektiv av 29. april 2004 om utstedelse av oppholdstillatelse til tredjestatsborgere som er ofre for menneskehandel eller som har vært utsatt for en handling til fremme av ulovlig innvandring, når de samarbeider med vedkommende myndigheter,

som tar behørig hensyn til De forente nasjoners konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet og dens protokoll for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn, med sikte på å bedre den beskyttelse de gir og videreutvikle de standarder som er opprettet ved konvensjonen og protokollen,

som tar behørig hensyn til de øvrige internasjonale rettslige instrumentene av betydning ved tiltak mot menneskehandel,

som tar hensyn til behovet for å utarbeide et helhetlig internasjonalt rettslig instrument som fokuserer på menneskerettighetene til ofre for menneskehandel og opprette en egen overvåkingsmekanisme,

er enige om følgende:

Kapittel I

Formål, virkeområde, prinsipp om ikke-diskriminering og definisjoner

*Article 1***Purposes of the Convention**

1. The purposes of this Convention are:
 - a) to prevent and combat trafficking in human beings, while guaranteeing gender equality;
 - b) to protect the human rights of the victims of trafficking, design a comprehensive framework for the protection and assistance of victims and witnesses, while guaranteeing gender equality, as well as to ensure effective investigation and prosecution;
 - c) to promote international cooperation on action against trafficking in human beings.
2. In order to ensure effective implementation of its provisions by the Parties, this Convention sets up a specific monitoring mechanism.

*Article 2***Scope**

This Convention shall apply to all forms of trafficking in human beings, whether national or transnational, whether or not connected with organised crime.

*Article 3***Non-discrimination principle**

The implementation of the provisions of this Convention by Parties, in particular the enjoyment of measures to protect and promote the rights of victims, shall be secured without discrimination on any ground such as sex, race, colour, language, religion, political or other opinion, national or social origin, association with a national minority, property, birth or other status.

*Article 4***Definitions**

For the purposes of this Convention:

- a) «Trafficking in human beings» shall mean the recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt of persons, by means of the threat or use of force or other forms of coercion, of abduction, of fraud, of deception, of the abuse of power or of a position of vulnerability or of the giving or receiving of payments or

*Artikkel 1***Konvensjonens formål**

1. Denne konvensjon har som formål
 - a) å forebygge og bekjempe menneskehandel og samtidig sikre likestilling mellom kvinner og menn,
 - b) å beskytte menneskerettighetene til personer som er ofre for menneskehandel, å utarbeide en helhetlig ramme for beskyttelse av og bistand til ofre og vitner som samtidig sikrer likestilling mellom kvinner og menn, samt å sikre effektiv etterforskning og strafforfølgning,
 - c) å fremme internasjonalt samarbeid om tiltak mot menneskehandel.
2. Det opprettes en egen overvåkningsmekanisme for å sikre at partene gjennomfører konvensjonens bestemmelser på en effektiv måte.

*Artikkel 2***Virkeområde**

Denne konvensjonen får anvendelse på alle former for menneskehandel, nasjonal og internasjonal, enten den er forbundet med organisert kriminalitet eller ikke.

*Artikkel 3***Prinsipp om ikke-diskriminering**

Partenes gjennomføring av bestemmelsene i denne konvensjon, særlig tiltak for å verne om og fremme ofrenes rettigheter, skal sikres uten at det diskrimineres på noe grunnlag, slik som kjønn, rase, hudfarge, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, tilknytning til en nasjonal minoritet, formue, fødsel eller annen status.

*Artikkel 4***Definisjoner**

I denne konvensjon

- a) menes med «menneskehandel»: rekruttering, transport, overføring, husing eller mottak av personer, ved hjelp av trusler om eller bruk av vold eller annen form for tvang, av bortføring, av bedrageri, av forledelse, av misbruk av myndighet eller av sårbar stilling eller av å gi eller motta betaling eller fordeler for å oppnå sam-

benefits to achieve the consent of a person having control over another person, for the purpose of exploitation. Exploitation shall include, at a minimum, the exploitation of the prostitution of others or other forms of sexual exploitation, forced labour or services, slavery or practices similar to slavery, servitude or the removal of organs;

- b) The consent of a victim of «trafficking in human beings» to the intended exploitation set forth in subparagraph (a) of this article shall be irrelevant where any of the means set forth in subparagraph (a) have been used;
- c) The recruitment, transportation, transfer, harbouring or receipt of a child for the purpose of exploitation shall be considered «trafficking in human beings» even if this does not involve any of the means set forth in subparagraph (a) of this article;
- d) «Child» shall mean any person under eighteen years of age;
- e) «Victim» shall mean any natural person who is subject to trafficking in human beings as defined in this article.

tykke fra en person som har kontroll over en annen person, med sikte på utnyttning. Utnytting skal som et minimum omfatte utnyttning av andres prostitusjon eller andre former for seksuell utnyttning, tvangsarbeid eller tvangstjenester, slaveri eller slaverilignende praksis, trelldom eller fjerning av organer,

- b) skal samtykke fra et offer for «menneskehandel» til den tilsiktede utnyttningen nevnt i bokstav (a) i denne artikkel være uten betydning der noen av midlene nevnt i bokstav (a) er brukt,
- c) skal rekruttering, transport, overføring, husing eller mottak av et barn med sikte på utnyttning anses som «menneskehandel» selv om ingen av midlene nevnt i bokstav (a) i denne artikkel er brukt,
- d) menes med «barn»: enhver person under atten år,
- e) menes med «offer»: enhver fysisk person som er utsatt for menneskehandel som fastsatt i denne artikkel.

Chapter II

Prevention, co-operation and other measures

Article 5

Prevention of trafficking in human beings

1. Each Party shall take measures to establish or strengthen national co-ordination between the various bodies responsible for preventing and combating trafficking in human beings.
2. Each Party shall establish and/or strengthen effective policies and programmes to prevent trafficking in human beings, by such means as: research, information, awareness raising and education campaigns, social and economic initiatives and training programmes, in particular for persons vulnerable to trafficking and for professionals concerned with trafficking in human beings.
3. Each Party shall promote a Human Rights-based approach and shall use gender mainstreaming and a child-sensitive approach in the development, implementation and assessment of all the policies and programmes referred to in paragraph 2.
4. Each Party shall take appropriate measures, as may be necessary, to enable migration to take

Kapittel II

Forebygging, samarbeid og andre tiltak

Artikkel 5

Forebygging av menneskehandel

1. Hver part skal treffe tiltak for samordning eller styrking av samordningen på nasjonalt plan mellom de ulike organene som har ansvaret for å forebygge og bekjempe menneskehandel.
2. Hver part skal fastsette og/eller styrke effektive strategier og programmer for å forebygge menneskehandel, blant annet ved hjelp av forskning, informasjons-, bevisstgjørings- og utdanningskampanjer, sosiale og økonomiske tiltak og opplæringsprogrammer, særlig for personer som er spesielt utsatt for menneskehandel og for fagpersonell som kommer i kontakt med menneskehandel.
3. Hver part skal fremme en tilnærming basert på menneskerettighetene og skal ha et likestillingsperspektiv og en tilnærming til beste for barn ved utarbeiding, gjennomføring og evaluering av strategiene og programmene nevnt i nr. 2.
4. Hver part skal treffe hensiktsmessige tiltak som er nødvendige for å muliggjøre lovlig

place legally, in particular through dissemination of accurate information by relevant offices, on the conditions enabling the legal entry in and stay on its territory.

5. Each Party shall take specific measures to reduce children's vulnerability to trafficking, notably by creating a protective environment for them.
6. Measures established in accordance with this article shall involve, where appropriate, non-governmental organisations, other relevant organisations and other elements of civil society committed to the prevention of trafficking in human beings and victim protection or assistance.

Article 6

Measures to discourage the demand

To discourage the demand that fosters all forms of exploitation of persons, especially women and children, that leads to trafficking, each Party shall adopt or strengthen legislative, administrative, educational, social, cultural or other measures including:

- a) research on best practices, methods and strategies;
- b) raising awareness of the responsibility and important role of media and civil society in identifying the demand as one of the root causes of trafficking in human beings;
- c) target information campaigns involving, as appropriate, inter alia, public authorities and policy makers;
- d) preventive measures, including educational programmes for boys and girls during their schooling, which stress the unacceptable nature of discrimination based on sex, and its disastrous consequences, the importance of gender equality and the dignity and integrity of every human being.

Article 7

Border measures

1. Without prejudice to international commitments in relation to the free movement of persons, Parties shall strengthen, to the extent possible, such border controls as may be necessary to prevent and detect trafficking in human beings.

migrasjon, særlig gjennom spredning av korrekt informasjon fra aktuelle myndigheter om vilkårene for lovlig innreise til og opphold på partens territorium.

5. Hver part skal treffe særlige tiltak for å redusere barns utsatthet for menneskehandel, særlig ved å skape et beskyttende miljø rundt barna.
6. Tiltak etablert i samsvar med denne artikkel skal, der det er hensiktsmessig, involvere ikke-statlige organisasjoner, andre aktuelle organisasjoner og andre deler av det sivile samfunn som er engasjert i arbeidet med å forebygge menneskehandel og å beskytte eller bistå ofre.

Artikkel 6

Tiltak for å motvirke etterspørselen

For å motvirke etterspørsel som fremmer utnytting av enhver art av mennesker, særlig kvinner og barn, og som fører til menneskehandel, skal hver part vedta eller styrke lovgivnings-, forvaltnings-, utdannings-, sosiale, kulturelle eller andre tiltak, herunder:

- a) forskning på beste praksis, metoder og strategier,
- b) bevisstgjøring om mediernes og det sivile samfunns ansvar for og viktige rolle med hensyn til å påpeke at etterspørselen er en underliggende årsak til menneskehandel,
- c) målrettede opplysningskampanjer som, hvis hensiktsmessig, kan omfatte blant annet offentlige myndigheter og politiske beslutningstakere,
- d) forebyggende tiltak, herunder undervisningsprogrammer for gutter og jenter som ledd i skolegangen som fremhever at kjønnsdiskriminering er uakseptabelt og har svært alvorlige konsekvenser, viktigheten av likestilling mellom kjønnene og alle menneskers verdighet og integritet.

Artikkel 7

Grensetiltak

1. Med forbehold for internasjonale forpliktelser i forhold til fri bevegelighet for personer, skal partene så langt det er mulig styrke grensekontrollen slik det kreves for å forebygge og avdekke menneskehandel.

2. Each Party shall adopt legislative or other appropriate measures to prevent, to the extent possible, means of transport operated by commercial carriers from being used in the commission of offences established in accordance with this Convention.
 3. Where appropriate, and without prejudice to applicable international conventions, such measures shall include establishing the obligation of commercial carriers, including any transportation company or the owner or operator of any means of transport, to ascertain that all passengers are in possession of the travel documents required for entry into the receiving State.
 4. Each Party shall take the necessary measures, in accordance with its internal law, to provide for sanctions in cases of violation of the obligation set forth in paragraph 3 of this article.
 5. Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to permit, in accordance with its internal law, the denial of entry or revocation of visas of persons implicated in the commission of offences established in accordance with this Convention.
 6. Parties shall strengthen co-operation among border control agencies by, *inter alia*, establishing and maintaining direct channels of communication.
2. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre hensiktsmessige tiltak for å hindre, så langt det er mulig, at transportmidler som drives av kommersielle transportører, blir brukt til å gjennomføre straffbare handlinger fastsatt i samsvar med denne konvensjon.
 3. Der det er hensiktsmessig, og med forbehold for gjeldende internasjonale konvensjoner, skal slike tiltak blant annet fastsette en forpliktelse for kommersielle transportører, herunder ethvert transportselskap eller eier eller operatør av ethvert transportmiddel, til å forvise seg om at alle passasjerer har reisedokumentene som kreves for innreise til mottakerstaten.
 4. Hver part skal i samsvar med sin nasjonale lovgivning treffe nødvendige tiltak for å fastsette sanksjoner ved brudd på forpliktelsen nevnt i nr. 3 i denne artikkel.
 5. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for, i samsvar med sin nasjonale lovgivning, å tillate at personer innblandet i straffbare handlinger fastsatt i samsvar med denne konvensjonen nektes innreise, eller får sitt visum tilbakekalt.
 6. Partene skal styrke samarbeidet mellom grensekontrollorganer, blant annet ved å opprette og opprettholde direkte kommunikasjonskanaler.

Article 8

Security and control of documents

Each Party shall adopt such measures as may be necessary:

- a) To ensure that travel or identity documents issued by it are of such quality that they cannot easily be misused and cannot readily be falsified or unlawfully altered, replicated or issued; and
- b) To ensure the integrity and security of travel or identity documents issued by or on behalf of the Party and to prevent their unlawful creation and issuance.

Article 9

Legitimacy and validity of documents

At the request of another Party, a Party shall, in accordance with its internal law, verify within a reasonable time the legitimacy and validity of travel or identity documents issued or purported to

Artikkel 8

Dokumentsikkerhet og dokumentkontroll

Hver part skal treffe de tiltak som er nødvendige

- a) for å sikre at reise- eller identitetsdokumenter som utstedes av parten er av en slik kvalitet at de ikke lett kan misbrukes og ikke lett kan forfalskes eller ulovlig endres, kopieres eller utstedes, og
- b) for å sikre integriteten og sikkerheten til reise- eller identitetsdokumenter som utstedes av eller på vegne av parten og for å hindre at de lages og utstedes ulovlig.

Artikkel 9

Dokumenters legitimitet og gyldighet

På anmodning fra en annen part skal en part, i samsvar med sin nasjonale lovgivning, innen rimelig tid verifisere ektheten og gyldigheten til reise- eller identitetsdokumenter som er eller

have been issued in its name and suspected of being used for trafficking in human beings.

angivelig skal være utstedt i dens navn, og som mistenkes for å være brukt i forbindelse med menneskehandel.

Chapter III

Measures to protect and promote the rights of victims, guaranteeing gender equality

Kapittel III

Tiltak for å beskytte og fremme ofres rettigheter og samtidig sikre likestilling mellom kvinner og menn

Article 10

Identification of the victims

1. Each Party shall provide its competent authorities with persons who are trained and qualified in preventing and combating trafficking in human beings, in identifying and helping victims, including children, and shall ensure that the different authorities collaborate with each other as well as with relevant support organisations, so that victims can be identified in a procedure duly taking into account the special situation of women and child victims and, in appropriate cases, issued with residence permits under the conditions provided for in Article 14 of the present Convention.
2. Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to identify victims as appropriate in collaboration with other Parties and relevant support organisations. Each Party shall ensure that, if the competent authorities have reasonable grounds to believe that a person has been victim of trafficking in human beings, that person shall not be removed from its territory until the identification process as victim of an offence provided for in Article 18 of this Convention has been completed by the competent authorities and shall likewise ensure that that person receives the assistance provided for in Article 12, paragraphs 1 and 2.
3. When the age of the victim is uncertain and there are reasons to believe that the victim is a child, he or she shall be presumed to be a child and shall be accorded special protection measures pending verification of his/her age.
4. As soon as an unaccompanied child is identified as a victim, each Party shall:
 - a) provide for representation of the child by a legal guardian, organisation or authority which shall act in the best interests of that child;

Artikkel 10

Identifikasjon av ofre

1. Hver part skal sørge for at kompetent myndighet har personell som har trening i og er kvalifisert for arbeidet med å forebygge og bekjempe menneskehandel, identifisere og bistå ofre, herunder barn, og skal påse at de ulike myndighetene samarbeider både med hverandre og med aktuelle støtteorganisasjoner, slik at ofrene kan identifiseres ved en prosedyre som tar tilbørlig hensyn til den spesielle situasjonen som kvinner og barn som er ofre for menneskehandel befinner seg i, og, der det er aktuelt, gis oppholdstillatelse på vilkår som fastsatt i artikkel 14 i denne konvensjon.
2. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å identifisere ofre, der det er hensiktsmessig i samarbeid med andre parter og aktuelle støtteorganisasjoner. Hver part skal påse at dersom kompetent myndighet har rimelig grunn til å tro at en person har vært offer for menneskehandel, skal personen ikke måtte forlate partens territorium før kompetent myndighet har gjennomført identifikasjonsprosedyren for å fastslå om vedkommende har vært offer for en straffbar handling etter artikkel 18 i denne konvensjon og skal likeledes påse at personen får den bistand som er fastsatt i artikkel 12 nr. 1 og 2.
3. Når offerets alder er uviss og det er grunn til å tro at offeret er barn, skal han eller hun anses for å være barn og omfattes av særskilte beskyttelsestiltak inntil hans/hennes alder er verifisert.
4. Så snart et barn uten følge er identifisert som et offer, skal hver part
 - a) sørge for at barnet blir representert ved en verge, organisasjon eller myndighet, som skal ivareta barnets beste,

- b) take the necessary steps to establish his/her identity and nationality;
- c) make every effort to locate his/her family when this is in the best interests of the child.

- b) ta de nødvendige skritt for å fastslå hans/hennes identitet og nasjonalitet,
- c) gjøre sitt ytterste for å spore opp hans/hennes familie når dette er til beste for barnet.

Article 11

Protection of private life

1. Each Party shall protect the private life and identity of victims. Personal data regarding them shall be stored and used in conformity with the conditions provided for by the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data (ETS No. 108).
2. Each Party shall adopt measures to ensure, in particular, that the identity, or details allowing the identification, of a child victim of trafficking are not made publicly known, through the media or by any other means, except, in exceptional circumstances, in order to facilitate the tracing of family members or otherwise secure the well-being and protection of the child.
3. Each Party shall consider adopting, in accordance with Article 10 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as interpreted by the European Court of Human Rights, measures aimed at encouraging the media to protect the private life and identity of victims through self-regulation or through regulatory or co-regulatory measures.

Article 12

Assistance to victims

1. Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to assist victims in their physical, psychological and social recovery. Such assistance shall include at least:
 - a) standards of living capable of ensuring their subsistence, through such measures as: appropriate and secure accommodation, psychological and material assistance;
 - b) access to emergency medical treatment;
 - c) translation and interpretation services, when appropriate;
 - d) counselling and information, in particular as regards their legal rights and the services available to them, in a language that they can understand;

Artikkel 11

Vern av privatliv

1. Hver part skal beskytte ofres privatliv og identitet. Personopplysninger skal lagres og brukes i henhold til vilkår hjemlet i Konvensjon om personvern i forbindelse med elektronisk databehandling av personopplysninger (ETS nr. 108).
2. Hver part skal treffe tiltak for å sikre at særlig identiteten til et barn som har vært offer for menneskehandel, eller detaljer som muliggjør identifikasjon, ikke gjøres offentlig kjent gjennom mediene eller på annet vis, unntatt når det i særskilte tilfeller gjøres for å lette oppsporingen av familiemedlemmer eller på annen måte sikre barnets velferd og beskyttelse av barnet.
3. Hver part skal vurdere å vedta, i samsvar med artikkel 10 i konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter slik den fortolkes av Den europeiske menneskerettighetsdomstol, tiltak med sikte på å oppmuntre mediene til å beskytte ofrenes privatliv og identitet gjennom selvregulering, offentlig regulering eller samregulering.

Artikkel 12

Bistand til ofre

1. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å bistå ofre med deres fysiske, psykiske og sosiale restitusjon. Bistanden skal minst omfatte:
 - a) en levestandard som kan sikre deres livsopphold gjennom tiltak som: egnet og trygt husvære, psykologisk og materiell bistand,
 - b) tilgang til øyeblikkelig medisinsk hjelp,
 - c) tolke- og oversettertjenester ved behov,
 - d) rådgivning og informasjon, særlig om deres juridiske rettigheter og om tilgjengelige tjenester, på et språk de forstår,

- e) assistance to enable their rights and interests to be presented and considered at appropriate stages of criminal proceedings against offenders;
 - f) access to education for children.
2. Each Party shall take due account of the victim's safety and protection needs.
 3. In addition, each Party shall provide necessary medical or other assistance to victims lawfully resident within its territory who do not have adequate resources and need such help.
 4. Each Party shall adopt the rules under which victims lawfully resident within its territory shall be authorised to have access to the labour market, to vocational training and education.
 5. Each Party shall take measures, where appropriate and under the conditions provided for by its internal law, to co-operate with non-governmental organisations, other relevant organisations or other elements of civil society engaged in assistance to victims.
 6. Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to ensure that assistance to a victim is not made conditional on his or her willingness to act as a witness.
 7. For the implementation of the provisions set out in this article, each Party shall ensure that services are provided on a consensual and informed basis, taking due account of the special needs of persons in a vulnerable position and the rights of children in terms of accommodation, education and appropriate health care.

Article 13

Recovery and reflection period

1. Each Party shall provide in its internal law a recovery and reflection period of at least 30 days, when there are reasonable grounds to believe that the person concerned is a victim. Such a period shall be sufficient for the person concerned to recover and escape the influence of traffickers and/or to take an informed decision on cooperating with the competent authorities. During this period it shall not be possible to enforce any expulsion order against him or her. This provision is without prejudice to the activities carried out by the competent authorities in all phases of the relevant national proceedings, and in particular when investigating and prosecuting the offences concerned. During this period, the Parties shall authorise

- e) bistand som muliggjør at deres rettigheter og interesser kan bli presentert og vurdert på de rette stadier i strafforfølgingen av lovbrutere,
 - f) tilgang til utdanning for barn.
2. Hver part skal ta behørig hensyn til offerets sikkerhets- og beskyttelsesbehov.
 3. Hver part skal i tillegg sørge for nødvendig medisinsk og annen bistand til ofre med lovlig opphold på partens territorium som er uten tilstrekkelige midler og har behov for bistand.
 4. Hver part skal vedta regler som fastsetter på hvilke vilkår ofre med lovlig opphold på partens territorium, skal ha adgang til arbeidsmarkedet, til yrkesopplæring og utdanning.
 5. Hver part skal, når det er hensiktsmessig og på vilkår fastsatt i partens nasjonale lovgivning, treffe tiltak for å samarbeide med ikke-statlige organisasjoner, andre aktuelle organisasjoner eller andre deler av det sivile samfunn som yter bistand til ofre.
 6. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å sikre at bistand til ofre ikke gjøres betinget av at han eller hun er villig til å vitne.
 7. I forbindelse med gjennomføringen av bestemmelsene i denne artikkel, skal hver part påse at tjenester ytes på grunnlag av samtykke og informasjon, med behørig hensyntaken til de særlige behovene til personer som befinner seg i en utsatt stilling og til barns rettigheter for så vidt gjelder husvære, utdanning og nødvendig helsehjelp.

Artikkel 13

Rekonvalesens og refleksjonsperiode

1. Hver part skal i sin nasjonale lovgivning gi bestemmelser om en refleksjonsperiode på minst 30 dager når det er rimelig grunn til å tro at personen det gjelder er et offer. Perioden skal være tilstrekkelig til at personen kan komme til hektene og unnsnippe menneskehandlernes innflytelse og/eller til å treffe en informert beslutning om å samarbeide med kompetent myndighet. I løpet av denne perioden skal det ikke kunne iverksettes utvisningsvedtak overfor han eller henne. Denne bestemmelsen er ikke til hinder for å gjennomføre tiltak i medhold av annen nasjonal saksgang, særlig i forbindelse med etterforskning og strafforfølging av de aktuelle handlingene. I denne perioden skal partene gi personene det

- the persons concerned to stay in their territory.
2. During this period, the persons referred to in paragraph 1 of this Article shall be entitled to the measures contained in Article 12, paragraphs 1 and 2.
 3. The Parties are not bound to observe this period if grounds of public order prevent it or if it is found that victim status is being claimed improperly.

Article 14

Residence permit

1. Each Party shall issue a renewable residence permit to victims, in one or other of the two following situations or in both:
 - a) the competent authority considers that their stay is necessary owing to their personal situation;
 - b) the competent authority considers that their stay is necessary for the purpose of their co-operation with the competent authorities in investigation or criminal proceedings.
2. The residence permit for child victims, when legally necessary, shall be issued in accordance with the best interests of the child and, where appropriate, renewed under the same conditions.
3. The non-renewal or withdrawal of a residence permit is subject to the conditions provided for by the internal law of the Party.
4. If a victim submits an application for another kind of residence permit, the Party concerned shall take into account that he or she holds, or has held, a residence permit in conformity with paragraph 1.
5. Having regard to the obligations of Parties to which Article 40 of this Convention refers, each Party shall ensure that granting of a permit according to this provision shall be without prejudice to the right to seek and enjoy asylum.

Article 15

Compensation and legal redress

1. Each Party shall ensure that victims have access, as from their first contact with the competent authorities, to information on relevant

gjelder, adgang til å oppholde seg på deres territorium.

2. I denne perioden skal personene nevnt i nr. 1 i denne artikkel ha rett til tiltak omhandlet i artikkel 12 nr. 1 og 2.
3. Partene plikter ikke å overholde denne perioden dersom hensynet til den offentlige orden er til hinder for det, eller dersom det fastslås at vedkommende feilaktig har påberopt seg status som offer.

Artikkel 14

Oppholdstillatelse

1. Hver part skal utstede fornybar oppholdstillatelse til ofre i en av eller begge de to følgende situasjonene:
 - a) kompetent myndighet anser at deres opphold er nødvendig grunnet deres personlige situasjon;
 - b) kompetent myndighet anser at deres opphold er nødvendig for deres samarbeid med rette myndigheter under etterforskningen eller strafforfølgningen.
2. Når opphold for barn som er ofre krever oppholdstillatelse, skal denne utstedes i samsvar med barnets beste og, hvis aktuelt, fornyes etter behov på samme vilkår.
3. En part kan nekte å fornye, eller kan trekke tilbake, en oppholdstillatelse i henhold til vilkår hjemlet i partens nasjonale lovgivning.
4. Dersom et offer søker om en annen type oppholdstillatelse, skal den berørte part ta hensyn til at han eller hun har, eller har hatt, oppholdstillatelse i samsvar med nr. 1.
5. Av hensyn til forpliktelsene til partene som denne konvensjons artikkel 40 viser til, skal hver part sørge for at oppholdstillatelse gitt i henhold til denne bestemmelse, ikke innskrenker retten til å søke og ta imot asyl.

Artikkel 15

Erstatning og oppreisning

1. Hver part skal sørge for at ofre fra de første gang har kontakt med kompetente myndighet, har tilgang til informasjon om relevante retts-

judicial and administrative proceedings in a language which they can understand.

2. Each Party shall provide, in its internal law, for the right to legal assistance and to free legal aid for victims under the conditions provided by its internal law.
3. Each Party shall provide, in its internal law, for the right of victims to compensation from the perpetrators.
4. Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to guarantee compensation for victims in accordance with the conditions under its internal law, for instance through the establishment of a fund for victim compensation or measures or programmes aimed at social assistance and social integration of victims, which could be funded by the assets resulting from the application of measures provided in Article 23.

Article 16

Repatriation and return of victims

1. The Party of which a victim is a national or in which that person had the right of permanent residence at the time of entry into the territory of the receiving Party shall, with due regard for his or her rights, safety and dignity, facilitate and accept, his or her return without undue or unreasonable delay.
2. When a Party returns a victim to another State, such return shall be with due regard for the rights, safety and dignity of that person and for the status of any legal proceedings related to the fact that the person is a victim, and shall preferably be voluntary.
3. At the request of a receiving Party, a requested Party shall verify whether a person is its national or had the right of permanent residence in its territory at the time of entry into the territory of the receiving Party.
4. In order to facilitate the return of a victim who is without proper documentation, the Party of which that person is a national or in which he or she had the right of permanent residence at the time of entry into the territory of the receiving Party shall agree to issue, at the request of the receiving Party, such travel documents or other authorisation as may be necessary to enable the person to travel to and re-enter its territory.

lige prosedyrer og forvaltningsprosedyrer på et språk de forstår.

2. Hver part skal i sin nasjonale lovgivning sørge for rett til juridisk bistand og fri rettshjelp for ofre på vilkår som fastsatt i partens nasjonale lovgivning.
3. Hver part skal i sin nasjonale lovgivning sørge for at ofre gis rett til erstatning fra gjerningspersonene.
4. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å sikre ofre erstatning på vilkår som fastsatt i partens nasjonale lovgivning, for eksempel gjennom etablering av et fond for erstatning til ofre eller ved tiltak eller programmer for sosial bistand til og sosial integrering av ofre; slike fond, tiltak og programmer kan eventuelt finansieres gjennom aktiva som skriver seg fra iverksetting av tiltak i henhold til i artikkel 23.

Artikkel 16

Hjemsendelse og tilbakeføring av ofre

1. Parten som et offer er statsborger av eller som personen hadde rett til fast opphold i ved innreise til territoriet til mottakerparten, skal, med behørig hensyn til hans eller hennes rettigheter, sikkerhet og verdighet, legge til rette for og godta at han eller hun tilbakeføres uten ugrunnet eller urimelig opphold.
2. Når en part tilbakefører et offer til en annen stat, skal det ved slik tilbakeføring tas behørig hensyn til hans eller hennes rettigheter, sikkerhet og verdighet og til statusen for en eventuell rettsforfølgning i forbindelse med at personen er et offer, og tilbakeføringen skal helst skje frivillig.
3. På anmodning fra en mottakerpart skal en anmodet part verifisere om en person er statsborger av parten eller hadde rett til fast opphold på dens territorium ved innreise til territoriet til mottakerparten.
4. For å legge til rette for tilbakeføring av et offer som ikke har de nødvendige papirer, skal parten som personen er statsborger av, eller som personen hadde rett til fast opphold i ved innreise til territoriet til mottakerparten, samtykke i å utstede, på anmodning fra mottakerparten, de reisedokumenter eller andre tillatelser som kreves for at personen skal kunne reise til og vende tilbake til dens territorium.

5. Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to establish repatriation programmes, involving relevant national or international institutions and non governmental organisations. These programmes aim at avoiding re-victimisation. Each Party should make its best effort to favour the reintegration of victims into the society of the State of return, including reintegration into the education system and the labour market, in particular through the acquisition and improvement of their professional skills. With regard to children, these programmes should include enjoyment of the right to education and measures to secure adequate care or receipt by the family or appropriate care structures.
 6. Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to make available to victims, where appropriate in co-operation with any other Party concerned, contact information of structures that can assist them in the country where they are returned or repatriated, such as law enforcement offices, non-governmental organisations, legal professions able to provide counselling and social welfare agencies.
 7. Child victims shall not be returned to a State, if there is indication, following a risk and security assessment, that such return would not be in the best interests of the child.
5. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å etablere programmer for hjemsendelse som involverer relevante nasjonale eller internasjonale institusjoner og ikke-statlige organisasjoner. Disse programmene har som formål å hindre at ofre blir ofre på nytt. Partene må gjøre sitt beste for å bidra til ofrenes reintegrering i mottakerstaten, herunder reintegrering i utdanningssystemet og på arbeidsmarkedet, særlig ved at de skaffer seg og forbedrer sine faglige ferdigheter. For barns vedkommende bør disse programmene omfatte rett til utdanning og tiltak for å sikre tilfredsstillende omsorg eller tilbakeføring til familien eller passende omsorgstilbud.
 6. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å gjøre tilgjengelig for ofre, der det er hensiktsmessig i samarbeid med andre berørte parter, kontaktinformasjon til instanser som kan bistå dem i mottakerstaten, blant annet etater ansvarlige for lov og orden, ikke-statlige organisasjoner, juridiske yrkesgrupper som kan bistå med rådgivning, og sosialetat.
 7. Ofre som er barn, skal ikke tilbakeføres til en stat dersom en risiko- og sikkerhetsvurdering indikerer at en slik tilbakeføring ikke vil være til barnets beste.

Article 17

Gender equality

Each Party shall, in applying measures referred to in this chapter, aim to promote gender equality and use gender mainstreaming in the development, implementation and assessment of the measures.

Chapter IV

Substantive criminal law

Article 18

Criminalisation of trafficking in human beings

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences the conduct contained in article 4 of this Convention, when committed intentionally.

Artikkel 17

Likestilling mellom kjønnene

Hver part skal ved gjennomføringen av tiltak nevnt i dette kapittel, bestrebe seg på å fremme likestilling mellom kjønnene, og skal ved utarbeiding, implementering og evaluering av tiltakene innta et likestillingsperspektiv.

Kapittel IV

Materiell strafferett

Artikkel 18

Kriminalisering av menneskehandel

Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å fastsette som straffbare lovbrudd atferden omhandlet i artikkel 4 i denne konvensjon når handlingen er begått forsettlig.

*Article 19***Criminalisation of the use of services of a victim**

Each Party shall consider adopting such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences under its internal law, the use of services which are the object of exploitation as referred to in Article 4 paragraph a of this Convention, with the knowledge that the person is a victim of trafficking in human beings.

*Article 20***Criminalisation of acts relating to travel or identity documents**

Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences the following conducts, when committed intentionally and for the purpose of enabling the trafficking in human beings:

- a) forging a travel or identity document;
- b) procuring or providing such a document;
- c) retaining, removing, concealing, damaging or destroying a travel or identity document of another person.

*Article 21***Attempt and aiding or abetting**

1. Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences when committed intentionally, aiding or abetting the commission of any of the offences established in accordance with Articles 18 and 20 of the present Convention.
2. Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences when committed intentionally, an attempt to commit the offences established in accordance with Articles 18 and 20, paragraph a, of this Convention.

*Article 22***Corporate liability**

1. Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to ensure that a legal person can be held liable for a criminal offence established in accordance with

*Artikkel 19***Kriminalisering av bruk av et offers tjenester**

Hver part skal vurdere å vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å fastsette som straffbare lovbrudd i nasjonal lovgivning det å benytte seg av tjenester som er objekt for utnytting som nevnt i artikkel 4 bokstav a i denne konvensjon, med kunnskap om at personen er et offer for menneskehandel.

*Artikkel 20***Kriminalisering av handlinger i tilknytning til reise- eller identitetsdokumenter**

Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å fastsette som straffbare lovbrudd følgende atferd, når handlingen er begått forsettlig og med formål å muliggjøre menneskehandel:

- a) å forfalske et reise- eller identitetsdokument,
- b) å anskaffe eller tilveiebringe et slikt dokument,
- c) å beholde, fjerne, skjule, beskadige eller ødelegge en annen persons reise- eller identitetsdokument.

*Artikkel 21***Forsøk og medvirkning**

1. Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å fastsette som straffbare lovbrudd forsettlig medvirkning til en handling fastsatt som straffbar i samsvar med artikkel 18 og 20 i denne konvensjon.
2. Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å fastsette som straffbare lovbrudd forsettlige forsøk på å begå en handling fastsatt som straffbar i samsvar med artikkel 18 og artikkel 20 bokstav a i denne konvensjon.

*Artikkel 22***Juridiske personers ansvar**

1. Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å sikre at en juridisk person kan holdes ansvarlig for et straffbart lovbrudd fastsatt i samsvar med denne konven-

this Convention, committed for its benefit by any natural person, acting either individually or as part of an organ of the legal person, who has a leading position within the legal person, based on:

- a) a power of representation of the legal person;
 - b) an authority to take decisions on behalf of the legal person;
 - c) an authority to exercise control within the legal person.
2. Apart from the cases already provided for in paragraph 1, each Party shall take the measures necessary to ensure that a legal person can be held liable where the lack of supervision or control by a natural person referred to in paragraph 1 has made possible the commission of a criminal offence established in accordance with this Convention for the benefit of that legal person by a natural person acting under its authority.
 3. Subject to the legal principles of the Party, the liability of a legal person may be criminal, civil or administrative.
 4. Such liability shall be without prejudice to the criminal liability of the natural persons who have committed the offence.

Article 23

Sanctions and measures

1. Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to ensure that the criminal offences established in accordance with Articles 18 to 21 are punishable by effective, proportionate and dissuasive sanctions. These sanctions shall include, for criminal offences established in accordance with Article 18 when committed by natural persons, penalties involving deprivation of liberty which can give rise to extradition.
2. Each Party shall ensure that legal persons held liable in accordance with Article 22 shall be subject to effective, proportionate and dissuasive criminal or non-criminal sanctions or measures, including monetary sanctions.
3. Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to enable it to confiscate or otherwise deprive the instrumentalities and proceeds of criminal offences established in accordance with Articles 18 and

sjon når lovbruddet er begått til fordel for den juridiske personen av en fysisk person som handler enten på egen hånd eller som del av et organ tilhørende den juridiske person, og som har en ledende stilling innenfor den juridiske person basert på

- a) fullmakt til å representere den juridiske personen,
 - b) myndighet til å treffe beslutninger på vegne av den juridiske personen,
 - c) myndighet til å utøve kontroll innenfor den juridiske personen.
2. I tillegg til tilfellene omhandlet i nr. 1, skal hver part treffe de tiltak som er nødvendige for å sikre at en juridisk person kan holdes ansvarlig når manglende tilsyn eller kontroll fra en fysisk persons side nevnt i nr. 1, har gjort det mulig for en fysisk person som er underlagt den juridiske persons myndighet å begå et straffbart lovbrudd fastsatt i samsvar med denne konvensjon til fordel for den juridiske person.
 3. Avhengig av partens rettsprinsipper kan en juridisk persons ansvar være strafferettslig, sivilrettslig eller forvaltningsrettslig.
 4. Slikt ansvar er uten betydning for det straffansvar som påhviler de fysiske personene som har begått handlingen.

Artikkel 23

Sanksjoner og tiltak

1. Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å sikre at straffbare lovbrudd fastsatt i samsvar med artikkel 18 til 21, kan straffes med effektive, forholdsmessige og preventive sanksjoner. For så vidt gjelder straffbare lovbrudd fastsatt i samsvar med artikkel 18, skal disse sanksjonene inkludere frihetsstraff som kan gi grunnlag for utlevering når handlingen er begått av en fysisk person.
2. Hver part skal påse at juridiske personer som holdes ansvarlige i samsvar med artikkel 22, underlegges effektive, forholdsmessige og preventive strafferettslige eller ikke-strafferettslige sanksjoner eller tiltak, herunder økonomiske sanksjoner.
3. Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å kunne inndra eller på annen måte frata midler som er benyttet til å utføre, og på utbytte som skriver seg fra, straffbare handlinger fastsatt i samsvar med artikkel

20, paragraph a, of this Convention, or property the value of which corresponds to such proceeds.

4. Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to enable the temporary or permanent closure of any establishment which was used to carry out trafficking in human beings, without prejudice to the rights of *bona fide* third parties or to deny the perpetrator, temporary or permanently, the exercise of the activity in the course of which this offence was committed.

Article 24

Aggravating circumstances

Each Party shall ensure that the following circumstances are regarded as aggravating circumstances in the determination of the penalty for offences established in accordance with Article 18 of this Convention:

- a) the offence deliberately or by gross negligence endangered the life of the victim;
- b) the offence was committed against a child;
- c) the offence was committed by a public official in the performance of her/his duties;
- d) the offence was committed within the framework of a criminal organisation.

Article 25

Previous convictions

Each Party shall adopt such legislative and other measures providing for the possibility to take into account final sentences passed by another Party in relation to offences established in accordance with this Convention when determining the penalty.

Article 26

Non-punishment provision

Each Party shall, in accordance with the basic principles of its legal system, provide for the possibility of not imposing penalties on victims for their involvement in unlawful activities, to the extent that they have been compelled to do so.

18 og artikkel 20 bokstav a i denne konvensjon, eller formuesgoder med en verdi som svarer til slikt utbytte.

4. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for midlertidig eller varig å kunne stenge en virksomhet som er benyttet til menneskehandel, med forbehold for rettighetene til godtroende tredjeparter, eller for midlertidig eller varig å kunne nekte gjerningspersonen å utøve virksomheten som lovbruddet ble begått som ledd i.

Artikkel 24

Skjerpene omstendigheter

Hver part skal påse at følgende anses som skjerpene omstendigheter ved fastsettelsen av straffen for lovbrudd fastsatt i samsvar med artikkel 18 i denne konvensjon:

- a) lovbruddet forsettlig eller grovt uaktsomt satte offerets liv i fare,
- b) lovbruddet ble begått mot et barn,
- c) lovbruddet ble begått av en offentlig tjenestemann under utførelsen av hans/hennes plikter,
- d) lovbruddet ble begått innenfor rammen av en kriminell organisasjon.

Artikkel 25

Tidligere domfellelser

Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som hjemler adgang til ved fastsettelsen av straffen å ta i betraktning rettskraftige dommer avsagt av en annen part i forbindelse med lovbrudd fastsatt i samsvar med denne konvensjon.

Artikkel 26

Bestemmelse om straffritak

Hver part skal i samsvar med grunnprinsippene i sin rettsorden hjemle adgang til å avstå fra å idømme ofre straff for deres deltakelse i ulovlig virksomhet, i den utstrekning deltakelsen skyldes at de er blitt tvunget til det.

*Chapter V***Investigation, prosecution and procedural law***Article 27***Ex parte and ex officio applications**

1. Each Party shall ensure that investigations into or prosecution of offences established in accordance with this Convention shall not be dependent upon the report or accusation made by a victim, at least when the offence was committed in whole or in part on its territory.
2. Each Party shall ensure that victims of an offence in the territory of a Party other than the one where they reside may make a complaint before the competent authorities of their State of residence. The competent authority to which the complaint is made, insofar as it does not itself have competence in this respect, shall transmit it without delay to the competent authority of the Party in the territory in which the offence was committed. The complaint shall be dealt with in accordance with the internal law of the Party in which the offence was committed.
3. Each Party shall ensure, by means of legislative or other measures, in accordance with the conditions provided for by its internal law, to any group, foundation, association or non-governmental organisations which aims at fighting trafficking in human beings or protection of human rights, the possibility to assist and/or support the victim with his or her consent during criminal proceedings concerning the offence established in accordance with Article 18 of this Convention.

*Article 28***Protection of victims, witnesses and collaborators with the judicial authorities**

1. Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to provide effective and appropriate protection from potential retaliation or intimidation in particular during and after investigation and prosecution of perpetrators, for:
 - a) Victims;

*Kapittel V***Etterforskning, strafforfølgning og prosesslovgivning***Artikkel 27***Ensidig (ex parte) anvendelse og anvendelse av eget tiltak (ex officio)**

1. Hver part skal sikre at etterforskning av eller strafforfølgning i forbindelse med lovbrudd fastsatt i samsvar med denne konvensjon, ikke gjøres betinget av at anmeldelse inngis eller anklage fremsettes av et offer, i hvert fall når handlingen helt eller delvis ble begått på partens territorium.
2. Hver part skal sikre at ofre for lovbrudd begått på territoriet til en annen part enn parten der vedkommende er bosatt, kan inngi klage til kompetent myndighet i bostedsstaten. Dersom myndighetene som forelegges klagen, ikke selv er kompetent, skal den uten opphold oversende klagen til kompetent myndighet hos parten på hvis territorium handlingen ble begått. Klagen skal behandles i samsvar med den nasjonale lovgivning hos parten der handlingen ble begått.
3. Hver part skal ved lovgivning eller andre tiltak og i henhold til vilkår hjemlet i partens nasjonale lovgivning, sikre at enhver gruppe, stiftelse, forening eller ikke-statlig organisasjon som har som mål å bekjempe menneskehandel eller beskytte menneskerettighetene, gis mulighet til, med hans eller hennes samtykke, å bistå og/eller støtte offeret under strafforfølgningen av lovbruddet fastsatt i samsvar med artikkel 18 i denne konvensjon.

*Artikkel 28***Beskyttelse av ofre, vitner og personer som samarbeider med rettsmyndighetene**

1. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å sørge for at følgende personer effektivt og behørig beskyttes mot mulige represalier eller trusler, særlig under og etter etterforskning og strafforfølgning av gjerningspersonene:
 - a) ofre,

b) As appropriate, those who report the criminal offences established in accordance with Article 18 of this Convention or otherwise co-operate with the investigating or prosecuting authorities; c) witnesses who give testimony concerning criminal offences established in accordance with Article 18 of this Convention; d) when necessary, members of the family of persons referred to in subparagraphs a and c. 2. Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to ensure and to offer various kinds of protection. This may include physical protection, relocation, identity change and assistance in obtaining jobs. 3. A child victim shall be afforded special protection measures taking into account the best interests of the child. 4. Each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to provide, when necessary, appropriate protection from potential retaliation or intimidation in particular during and after investigation and prosecution of perpetrators, for members of groups, foundations, associations or non-governmental organisations which carry out the activities set out in Article 27, paragraph 3. 5. Each Party shall consider entering into agreements or arrangements with other States for the implementation of this article.	b) eventuelt de som anmelder straffbare lovbrudd fastsatt i samsvar med artikkel 18 i denne konvensjon, eller som på annen måte samarbeider med etterforsknings- eller påtalemyndigheten, c) vitner som avgir forklaring om lovbrudd fastsatt i samsvar med artikkel 18 i denne konvensjon, d) om nødvendig, familiemedlemmer av personene nevnt i bokstav a og c. 2. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for å sikre og tilby ulike former for beskyttelse. Dette kan omfatte fysisk beskyttelse, relokalisering, skifte av identitet, og bistand til å skaffe arbeid. 3. Ofre som er barn skal omfattes av særskilte beskyttelsestiltak som tar hensyn til barnets beste. 4. Hver part skal vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for ved behov å sørge for at medlemmer av grupper, stiftelser, foreninger eller ikke-statlige organisasjoner som utfører virksomhet som nevnt i artikkel 27 nr. 3, blir behørig beskyttet mot mulige represalier eller trusler, særlig under og etter etterforskning og strafforfølgning av gjerningspersonene. 5. Hver part skal vurdere å inngå avtaler eller ordninger med andre stater med sikte på gjennomføring av denne artikkel.

Article 29

Specialised authorities and co-ordinating bodies

1. Each Party shall adopt such measures as may be necessary to ensure that persons or entities are specialised in the fight against trafficking and the protection of victims. Such persons or entities shall have the necessary independence in accordance with the fundamental principles of the legal system of the Party, in order for them to be able to carry out their functions effectively and free from any undue pressure. Such persons or the staffs of such entities shall have adequate training and financial resources for their tasks.
2. Each Party shall adopt such measures as may be necessary to ensure co-ordination of the policies and actions of their governments' departments and other public agencies against

Artikkel 29

Særskilt kompetente myndigheter og samordnende organer

1. Hver part skal treffe de tiltak som er nødvendige for å sikre at personer eller organer har særskilt kompetanse i å bekjempe menneskehandel og beskytte ofre. Slike personer eller organer skal ha den nødvendige selvstendighet, i samsvar med de grunnleggende prinsippene i partens rettsorden, slik at de kan utføre sine oppgaver effektivt og uten utilbørlig press. Slike personer eller slike organers personale skal ha nødvendig opplæring og tilstrekkelige økonomiske midler til å kunne utføre sine oppgaver.
2. Hver part skal vedta de tiltak som er nødvendige for å sikre samordning av politikk og tiltak som statlige forvaltningsorganer og andre offentlige etater iverksetter mot menneske-

trafficking in human beings, where appropriate, through setting up co-ordinating bodies.

3. Each Party shall provide or strengthen training for relevant officials in the prevention of and fight against trafficking in human beings, including Human Rights training. The training may be agency-specific and shall, as appropriate, focus on: methods used in preventing such trafficking, prosecuting the traffickers and protecting the rights of the victims, including protecting the victims from the traffickers.
4. Each Party shall consider appointing National Rapporteurs or other mechanisms for monitoring the anti-trafficking activities of State institutions and the implementation of national legislation requirements.

Article 30

Court proceedings

In accordance with the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, in particular Article 6, each Party shall adopt such legislative or other measures as may be necessary to ensure in the course of judicial proceedings:

- a) the protection of victims' private life and, where appropriate, identity;
- b) victims' safety and protection from intimidation,

in accordance with the conditions under its internal law and, in the case of child victims, by taking special care of children's needs and ensuring their right to special protection measures.

Article 31

Jurisdiction

1. Each Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish jurisdiction over any offence established in accordance with this Convention, when the offence is committed:
 - a) in its territory; or
 - b) on board a ship flying the flag of that Party; or
 - c) on board an aircraft registered under the laws of that Party; or
 - d) by one of its nationals or by a stateless per-

handel, der det er hensiktsmessig ved å opprette samordnende organer.

3. Hver part skal sørge for at de berørte tjenestemenn får opplæring, eventuelt ytterligere opplæring, i arbeidet med å forebygge og bekjempe menneskehandel, herunder opplæring i menneskerettigheter. Opplæringen kan være spesielt tilpasset den enkelte etat og skal, etter omstendighetene, fokusere på metoder som brukes til å forebygge slik handel, forfølging av bakmennene, og beskyttelse av ofrenes rettigheter, herunder beskyttelse av ofrene mot menneskehandlerne.
4. Hver part skal vurdere å oppnevne nasjonale rapportører eller andre mekanismer for overvåking av statlige institusjoners innsats i kampen mot menneskehandel og implementeringen av krav til nasjonal lovgivning.

Artikkel 30

Rettergang

I samsvar med konvensjonen om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, særlig artikkel 6, skal hver part vedta de lover eller treffe andre tiltak som er nødvendige for under rettergangen

- a) å sikre beskyttelse av ofrenes privatliv og eventuelt deres identitet,
- b) å ivareta ofrenes sikkerhet og beskytte dem mot trusler,

i samsvar med vilkår fastsatt i partens nasjonale lovgivning og, dersom offeret er et barn, ved særlig å ivareta barnets behov og sikre dets rett til særskilte beskyttelsestiltak.

Artikkel 31

Jurisdiksjon

1. Hver part skal vedta de lover og treffe andre tiltak som er nødvendige for å etablere jurisdiksjon over en straffbar handling fastsatt i samsvar med denne konvensjon når handlingen er begått
 - a) på dens territorium, eller
 - b) om bord i et skip som fører partens flagg, eller
 - c) om bord i et luftfartøy som er registrert i henhold til partens lovgivning, eller
 - d) av en statsborger av parten eller av en stats-

son who has his or her habitual residence in its territory, if the offence is punishable under criminal law where it was committed or if the offence is committed outside the territorial jurisdiction of any State;

- e) against one of its nationals.
2. Each Party may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, declare that it reserves the right not to apply or to apply only in specific cases or conditions the jurisdiction rules laid down in paragraphs 1 (d) and (e) of this article or any part thereof.
 3. Each Party shall adopt such measures as may be necessary to establish jurisdiction over the offences referred to in this Convention, in cases where an alleged offender is present in its territory and it does not extradite him/her to another Party, solely on the basis of his/her nationality, after a request for extradition.
 4. When more than one Party claims jurisdiction over an alleged offence established in accordance with this Convention, the Parties involved shall, where appropriate, consult with a view to determining the most appropriate jurisdiction for prosecution.
 5. Without prejudice to the general norms of international law, this Convention does not exclude any criminal jurisdiction exercised by a Party in accordance with internal law.

Chapter VI

International co-operation and co-operation with civil society

Article 32

General principles and measures for international co-operation

The Parties shall co-operate with each other, in accordance with the provisions of this Convention, and through application of relevant applicable international and regional instruments, arran-

løs person som til vanlig er bosatt på dens territorium, dersom handlingen kan straffes i henhold til straffelovgivningen på det sted der den ble begått, eller dersom handlingen er begått utenfor enhver stats territoriale jurisdiksjon,

- e) overfor en av partens borgere.
2. Hver part kan ved undertegning av konvensjonen eller deponering av sitt ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument, ved erklæring adressert til Europarådets generalsekretær, erklære at den forbeholder seg retten til ikke å anvende, eller til bare å anvende i særskilte tilfeller eller under særskilte omstendigheter, jurisdiksjonsreglene i nr. 1 bokstav (d) og (e) i denne artikkel eller deler av disse.
 3. Hver part skal treffe de tiltak som er nødvendige for å etablere jurisdiksjon over de straffbare handlinger omhandlet i denne konvensjon i de tilfeller der en påstått gjerningsperson oppholder seg på partens territorium og parten, etter en begjæring om utlevering, ikke utleverer vedkommende til en annen part utelukkende på grunnlag av hans/hennes nasjonalitet.
 4. Når mer enn én part gjør krav på jurisdiksjon over en påstått straffbar handling fastsatt i samsvar med denne konvensjon, skal de involverte parter, når det er hensiktsmessig, rådføre seg med hverandre med sikte på å avgjøre hvilken jurisdiksjon som er mest hensiktsmessig for strafforfølgningen.
 5. Med forbehold for folkerettens generelle regler, utelukker ikke denne konvensjon noen strafferettslig jurisdiksjon som en part utøver i samsvar med sin nasjonale lovgivning.

Kapittel VI

Internasjonalt samarbeid og samarbeid med det sivile samfunn

Artikkel 32

Alminnelige prinsipper for og tiltak i forbindelse med internasjonalt samarbeid

Partene skal, så langt det er mulig, samarbeide med hverandre i samsvar med bestemmelsene i denne konvensjon og ved å anvende relevante gjeldende internasjonale og regionale avtaler, ord-

gements agreed on the basis of uniform or reciprocal legislation and internal laws, to the widest extent possible, for the purpose of:

- preventing and combating trafficking in human beings;
- protecting and providing assistance to victims;
- investigations or proceedings concerning criminal offences established in accordance with this Convention.

Article 33

Measures relating to endangered or missing persons

1. When a Party, on the basis of the information at its disposal has reasonable grounds to believe that the life, the freedom or the physical integrity of a person referred to in Article 28, paragraph 1, is in immediate danger on the territory of another Party, the Party that has the information shall, in such a case of emergency, transmit it without delay to the latter so as to take the appropriate protection measures.
2. The Parties to this Convention may consider reinforcing their co-operation in the search for missing people, in particular for missing children, if the information available leads them to believe that she/he is a victim of trafficking in human beings. To this end, the Parties may conclude bilateral or multilateral treaties with each other.

Article 34

Information

1. The requested Party shall promptly inform the requesting Party of the final result of the action taken under this chapter. The requested Party shall also promptly inform the requesting Party of any circumstances which render impossible the carrying out of the action sought or are likely to delay it significantly.
2. A Party may, within the limits of its internal law, without prior request, forward to another Party information obtained within the framework of its own investigations when it considers that the disclosure of such information might assist the receiving Party in initiating or carrying out investigations or proceedings concerning criminal offences established in accordance with this Convention or might lead

ninger basert på ensartet eller motsvarende lovgivning, samt nasjonal rett, om:

- forebygging og bekjempelse av menneskehandel,
- beskyttelse og bistand til ofre,
- etterforskning eller strafforfølgning i forbindelse med straffbare handlinger fastsatt i samsvar med denne konvensjon.

Artikkel 33

Tiltak i tilknytning til utsatte eller savnede personer

1. Når en part, på grunnlag av informasjon den har til rådighet, har rimelig grunn til å tro at det på en annen parts territorium er umiddelbar fare for livet, friheten eller den fysiske integriteten til en person nevnt i artikkel 28 nr. 1, skal parten som besitter informasjonen, i en slik nødssituasjon uten opphold oversende opplysningene til den annen part, slik at denne parten kan treffe egnede beskyttelsestiltak.
2. Partene til denne konvensjon kan ved ettersøking etter savnede personer, særlig savnede barn, vurdere å styrke samarbeidet seg imellom dersom den informasjon som er tilgjengelig, gir grunn til å tro at hun/han er offer for menneskehandel. For dette formål kan partene inngå bilaterale eller multilaterale avtaler med hverandre.

Artikkel 34

Informasjon

1. Den anmodede part skal omgående underrette den anmodende part om det endelige resultatet av handlinger foretatt i henhold til dette kapittel. Den anmodede part skal også omgående underrette den anmodende part om eventuelle omstendigheter som gjør det umulig å gjennomføre de handlinger det er anmodet om, eller som vil kunne forsinke dem vesentlig.
2. Innenfor rammene for sin nasjonale lovgivning, kan en part uoppfordret oversende en annen part informasjon innhentet i forbindelse med egen etterforskning når den mener at kjennskap til slik informasjon kan hjelpe mottakerparten med å innlede eller gjennomføre etterforskning eller strafforfølgning av straffbare handlinger fastsatt i samsvar med denne konvensjon, eller kan føre til at mottakerparten

to a request for co-operation by that Party under this chapter.

3. Prior to providing such information, the providing Party may request that it be kept confidential or used subject to conditions. If the receiving Party cannot comply with such request, it shall notify the providing Party, which shall then determine whether the information should nevertheless be provided. If the receiving Party accepts the information subject to the conditions, it shall be bound by them.
4. All information requested concerning Articles 13, 14 and 16, necessary to provide the rights conferred by these Articles, shall be transmitted at the request of the Party concerned without delay with due respect to Article 11 of the present Convention.

Article 35

Co-operation with civil society

Each Party shall encourage state authorities and public officials, to co-operate with non-governmental organisations, other relevant organisations and members of civil society, in establishing strategic partnerships with the aim of achieving the purpose of this Convention.

Chapter VII

Monitoring mechanism

Article 36

Group of experts on action against trafficking in human beings

1. The Group of experts on action against trafficking in human beings (hereinafter referred to as «GRETA»), shall monitor the implementation of this Convention by the Parties.
2. GRETA shall be composed of a minimum of 10 members and a maximum of 15 members, taking into account a gender and geographical balance, as well as a multidisciplinary expertise. They shall be elected by the Committee of the Parties for a term of office of 4 years, renewable once, chosen from amongst nationals of the States Parties to this Convention.
3. The election of the members of GRETA shall be based on the following principles:

fremsetter en anmodning om samarbeid etter dette kapittel.

3. Parten som oversender slik informasjon, kan før oversendelse be om at informasjonen behandles fortrolig eller benyttes på bestemte vilkår. Dersom mottakerparten ikke kan etterkomme en slik anmodning, skal den underrette parten som oversender informasjonen og denne skal deretter avgjøre om informasjonen likevel skal oversendes. Dersom mottakerparten mottar opplysningene på de fastsatte vilkår, skal den være bundet av disse vilkår.
4. All informasjon som bes oversendt i forbindelse med artikkel 13, 14 og 16, og som er nødvendig for å sikre de rettigheter som er gitt i disse artiklene, skal på anmodning fra den berørte part oversendes uten opphold og med behørig hensyn til artikkel 11 i denne konvensjon.

Artikkel 35

Samarbeid med det sivile samfunn

Hver part skal oppmuntre statlige myndigheter og offentlige tjenestemenn til å samarbeide med ikke-statlige organisasjoner, andre aktuelle organisasjoner, og medlemmer av det sivile samfunn om å opprette strategiske partnerskap for å oppnå denne konvensjons formål.

Kapittel VII

Overvåkingsmekanisme

Artikkel 36

Ekspertgruppe for tiltak mot menneskehandel

1. Ekspertgruppen for tiltak mot menneskehandel (heretter kalt «GRETA») skal overvåke partenes gjennomføring av denne konvensjon.
2. GRETA skal ha minst 10 og høyst 15 medlemmer, sammensatt under hensyntagen til kjønnsmessig og geografisk balanse og tværfaglig kompetanse. De velges av partskomiteen for en periode på fire år, som kan forlenges en gang, og velges blant statsborgere i de stater som er parter i denne konvensjon.
3. GRETAs medlemmer velges på grunnlag av følgende prinsipper:

- a) they shall be chosen from among persons of high moral character, known for their recognised competence in the fields of Human Rights, assistance and protection of victims and of action against trafficking in human beings or having professional experience in the areas covered by this Convention;
 - b) they shall sit in their individual capacity and shall be independent and impartial in the exercise of their functions and shall be available to carry out their duties in an effective manner;
 - c) no two members of GRETA may be nationals of the same State;
 - d) they should represent the main legal systems.
4. The election procedure of the members of GRETA shall be determined by the Committee of Ministers, after consulting with and obtaining the unanimous consent of the Parties to the Convention, within a period of one year following the entry into force of this Convention. GRETA shall adopt its own rules of procedure.
- a) de skal velges blant personer med høy moral og med anerkjent sakkunnskap på områder som menneskerettigheter, bistand til og beskyttelse av ofre og tiltak til bekjempelse av menneskehandel, eller med yrkeserfaring på de områder som omfattes av denne konvensjon;
 - b) de skal tjenestegjøre i egenskap av privatpersoner og skal være uavhengige og upartiske i utøvelsen av sine verv, og de skal stille seg til rådighet slik at de kan utføre sine oppgaver på en effektiv måte;
 - c) ingen av GRETAs medlemmer kan være statsborgere av samme stat;
 - d) de bør representere de sentrale rettssystemene.
4. Reglene for valg av GRETAs medlemmer skal fastsettes av Ministerkomiteen, etter at den har rådført seg med konvensjonspartene og innhentet deres enstemmige samtykke, senest ett år etter at denne konvensjon er trådt i kraft. GRETA fastsetter selv sin forretningsorden.

Article 37

Committee of the Parties

1. The Committee of the Parties shall be composed of the representatives on the Committee of Ministers of the Council of Europe of the member States Parties to the Convention and representatives of the Parties to the Convention, which are not members of the Council of Europe.
2. The Committee of the Parties shall be convened by the Secretary General of the Council of Europe. Its first meeting shall be held within a period of one year following the entry into force of this Convention in order to elect the members of GRETA. It shall subsequently meet whenever one-third of the Parties, the President of GRETA or the Secretary General so requests.
3. The Committee of the Parties shall adopt its own rules of procedure.

Article 38

Procedure

1. The evaluation procedure shall concern the Parties to the Convention and be divided in

Artikkel 37

Partskomiteé

1. Partskomiteen skal bestå av representantene i Europarådets ministerkomité for medlemsstatene til konvensjonen, og av representanter for de konvensjonsparter som ikke er medlemmer av Europarådet.
2. Partskomiteen skal innkalles av Europarådets generalsekretær. Dens første møte skal finne sted innen ett år etter at denne konvensjonen er trådt i kraft for valg av GRETAs medlemmer. Komiteen skal deretter tre sammen på anmodning fra en tredel av partene, GRETAs formann, eller Generalsekretæren.
3. Partskomiteen fastsetter selv sin forretningsorden.

Artikkel 38

Prosedyre

1. Evalueringsprosedyren skal omfatte konvensjonspartene og skal inndeles i runder med en

- rounds, the length of which is determined by GRETA. At the beginning of each round GRETA shall select the specific provisions on which the evaluation procedure shall be based.
2. GRETA shall define the most appropriate means to carry out this evaluation. GRETA may in particular adopt a questionnaire for each evaluation round, which may serve as a basis for the evaluation of the implementation by the Parties of the present Convention. Such a questionnaire shall be addressed to all Parties. Parties shall respond to this questionnaire, as well as to any other request of information from GRETA.
 3. GRETA may request information from civil society.
 4. GRETA may subsidiarily organise, in co-operation with the national authorities and the «contact person» appointed by the latter, and, if necessary, with the assistance of independent national experts, country visits. During these visits, GRETA may be assisted by specialists in specific fields.
 5. GRETA shall prepare a draft report containing its analysis concerning the implementation of the provisions on which the evaluation is based, as well as its suggestions and proposals concerning the way in which the Party concerned may deal with the problems which have been identified. The draft report shall be transmitted for comments to the Party which undergoes the evaluation. Its comments are taken into account by GRETA when establishing its report.
 6. On this basis, GRETA shall adopt its report and conclusions concerning the measures taken by the Party concerned to implement the provisions of the present Convention. This report and conclusions shall be sent to the Party concerned and to the Committee of the Parties. The report and conclusions of GRETA shall be made public as from their adoption, together with eventual comments by the Party concerned.
 7. Without prejudice to the procedure of paragraphs 1 to 6 of this article, the Committee of the Parties may adopt, on the basis of the report and conclusions of GRETA, recommendations addressed to this Party (a) concerning the measures to be taken to implement the conclusions of GRETA, if necessary setting a date for submitting information on their implementation, and (b) aiming at promoting co-operation with that Party for the proper implementation of the present Convention.
- varighet som fastsettes av GRETA. Ved starten på hver runde skal GRETA fastsette særskilte bestemmelser som evalueringsprosedyren skal baseres på.
2. GRETA skal bestemme hvordan evalueringen mest hensiktsmessig kan gjennomføres. GRETA kan særlig benytte et eget spørreskjema for hver evalueringsrunde, som kan tjene som grunnlag for evalueringen av partenes gjennomføring av denne konvensjon. Spørreskjemaet skal sendes samtlige parter. Partene skal svare på skjemaet og på alle GRETAs øvrige forespørsler om informasjon.
 3. GRETA kan be om opplysninger fra det sivile samfunn.
 4. GRETA kan alternativt, i samarbeid med de nasjonale myndigheter og «kontaktpersonen» disse myndighetene har utpekt, om nødvendig også med bistand fra uavhengige eksperter, arrangere besøk i landene. Under disse besøkene kan GRETA la seg bistå av spesialister på bestemte områder.
 5. GRETA skal utarbeide et utkast til rapport som skal inneholde dens analyse av gjennomføringen av de bestemmelser evalueringen er basert på, samt forslag til hvordan den berørte part kan håndtere de problemer som er påvist. Rapportutkastet skal sendes parten som evalueres for kommentarer. GRETA skal ta hensyn til partens kommentarer når den ferdigstiller sin rapport.
 6. På dette grunnlag skal GRETA vedta sin rapport og sine konklusjoner vedrørende de tiltak den berørte part har truffet for å gjennomføre bestemmelsene i denne konvensjon. Rapporten og konklusjonene skal sendes vedkommende part og partskomiteen. GRETAs rapport og konklusjoner skal offentliggjøres straks de er vedtatt, sammen med eventuelle kommentarer fra den berørte part.
 7. Uavhengig av prosedyren beskrevet i nr. 1–6 i denne artikkel, kan partskomiteen på grunnlag av GRETAs rapport og konklusjoner vedta anbefalinger til denne parten (a) om tiltak som må iverksettes for å gjennomføre GRETAs konklusjoner, om nødvendig med frist for fremlegging av informasjon om gjennomføringen, og (b) i den hensikt å fremme samarbeid med vedkommende part for korrekt gjennomføring av denne konvensjonen.

*Chapter VIII***Relationship with other international instruments***Article 39***Relationship with the Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the United Nations Convention against transnational organised crime**

This Convention shall not affect the rights and obligations derived from the provisions of the Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the United Nations Convention against transnational organised crime, and is intended to enhance the protection afforded by it and develop the standards contained therein.

*Article 40***Relationship with other international instruments**

1. This Convention shall not affect the rights and obligations derived from other international instruments to which Parties to the present Convention are Parties or shall become Parties and which contain provisions on matters governed by this Convention and which ensure greater protection and assistance for victims of trafficking.
2. The Parties to the Convention may conclude bilateral or multilateral agreements with one another on the matters dealt with in this Convention, for purposes of supplementing or strengthening its provisions or facilitating the application of the principles embodied in it.
3. Parties which are members of the European Union shall, in their mutual relations, apply Community and European Union rules in so far as there are Community or European Union rules governing the particular subject concerned and applicable to the specific case, without prejudice to the object and purpose of the present Convention and without prejudice to its full application with other Parties.
4. Nothing in this Convention shall affect the rights, obligations and responsibilities of Sta-

*Kapittel VIII***Forholdet til andre internasjonale avtaler***Artikkel 39***Forholdet til Protokoll for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn, som supplerer De forente nasjoners konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet**

Denne konvensjon berører ikke de rettigheter og forpliktelser som følger av bestemmelsene i Protokollen for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn, som supplerer De forente nasjoners konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet, og har som mål å bedre den beskyttelse protokollen gir og videreutvikle de standarder den inneholder.

*Artikkel 40***Forholdet til andre internasjonale avtaler**

1. Denne konvensjon berører ikke de rettigheter og forpliktelser som følger av andre internasjonale avtaler som konvensjonspartene er eller skal bli part i, og som inneholder bestemmelser om forhold som reguleres av denne konvensjon og som sikrer bedre beskyttelse for og bistand til ofre for menneskehandel.
2. Konvensjonspartene kan inngå bilaterale eller multilaterale avtaler seg imellom om forhold som er omhandlet i denne konvensjon for det formål å utfylle eller styrke konvensjonens bestemmelser eller lette gjennomføringen av dens prinsipper.
3. Parter som er medlemmer av Den europeiske union skal i sine gjensidige forbindelser anvende Det europeiske fellesskaps og Den europeiske unions regler, i den grad det finnes regler i Fellesskapet eller Den europeiske union som kommer til anvendelse i det konkrete tilfellet, uten at dette berører denne konvensjons gjenstand og formål, og med forbehold om at den får full anvendelse for andre parter.
4. Ingenting i denne konvensjon skal berøre stater og enkeltpersoners rettigheter, forpliktel-

tes and individuals under international law, including international humanitarian law and international human rights law and, in particular, where applicable, the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees and the principle of *non-refoulement* as contained therein.

ser og ansvar etter folkeretten, herunder internasjonal humanitærrett og internasjonal menneskerettslovgivning, og særlig, hvis anvendelig, konvensjonen av 1951 og protokollen av 1967 om flyktningers stilling og prinsippet om ikke-utsendelse («non-refoulement») omhandlet der.

Chapter IX

Amendments to the Convention

Article 41

Amendments

1. Any proposal for an amendment to this Convention presented by a Party shall be communicated to the Secretary General of the Council of Europe and forwarded by him or her to the member States of the Council of Europe, any signatory, any State Party, the European Community, to any State invited to sign this Convention in accordance with the provisions of Article 42 and to any State invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 43.
2. Any amendment proposed by a Party shall be communicated to GRETA, which shall submit to the Committee of Ministers its opinion on that proposed amendment.
3. The Committee of Ministers shall consider the proposed amendment and the opinion submitted by GRETA and, following consultation of the Parties to this Convention and after obtaining their unanimous consent, may adopt the amendment.
4. The text of any amendment adopted by the Committee of Ministers in accordance with paragraph 3 of this article shall be forwarded to the Parties for acceptance.
5. Any amendment adopted in accordance with paragraph 3 of this article shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date on which all Parties have informed the Secretary General that they have accepted it.

Kapittel IX

Endring av konvensjonen

Artikkel 41

Endringer

1. Ethvert forslag fra en part om endring av denne konvensjon, skal meddeles Europarådets generalsekretær og videreformidles til Europarådets medlemsstater, enhver signatar, enhver stat som er part, Det europeiske fellesskap, enhver stat som er invitert til å undertegne denne konvensjon i samsvar med bestemmelsene i artikkel 42, og enhver stat som er invitert til å tiltre denne konvensjon i samsvar med bestemmelsene i artikkel 43.
2. Ethvert endringsforslag fra en part skal meddeles GRETA, som skal legge sin uttalelse om endringsforslaget fram for Ministerkomiteen.
3. Ministerkomiteen skal vurdere endringsforslaget og uttalelsen fra GRETA og kan vedta endringen etter å ha rådspurt partene til denne konvensjon og innhentet deres enstemmige samtykke.
4. Teksten til alle endringer som er vedtatt av Ministerkomiteen i samsvar med nr. 3 i denne artikkel, oversendes partene til godkjenning.
5. Enhver endring som er vedtatt i samsvar med nr. 3 i denne artikkel, trer i kraft den første dagen i måneden som følger etter et tidsrom på én måned etter den dag alle parter har underrettet Generalsekretæren om at de har godkjent endringen.

*Chapter X***Final clauses***Article 42***Signature and entry into force**

1. This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe, the non member States which have participated in its elaboration and the European Community.
2. This Convention is subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.
3. This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which 10 Signatories, including at least 8 member States of the Council of Europe, have expressed their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of the preceding paragraph.
4. In respect of any State mentioned in paragraph 1 or the European Community, which subsequently expresses its consent to be bound by it, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval.

*Article 43***Accession to the Convention**

1. After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe may, after consultation of the Parties to this Convention and obtaining their unanimous consent, invite any non-member State of the Council of Europe, which has not participated in the elaboration of the Convention, to accede to this Convention by a decision taken by the majority provided for in Article 20 *d.* of the Statute of the Council of Europe, and by unanimous vote of the representatives of the Contracting States entitled to sit on the Committee of Ministers.
2. In respect of any acceding State, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of

*Kapittel X***Sluttbestemmelser***Artikkel 42***Undertegning og ikrafttredelse**

1. Denne konvensjon skal være åpen for undertegning for Europarådets medlemsstater, for ikke-medlemsstater som har deltatt i utarbeidelsen av konvensjonen, og for Det europeiske fellesskap.
2. Denne konvensjon skal ratifiseres, godtas eller godkjennes. Ratifikasjons-, godkjennings- eller godtakelsesdokumentene skal deponeres hos Europarådets generalsekretær.
3. Denne konvensjon skal tre i kraft den første dag i måneden som følger etter et tidsrom på tre måneder etter den dag ti signatarer, hvorav minst åtte er medlemsstater i Europarådet, har gitt sitt samtykke til å være bundet av konvensjonen i samsvar med bestemmelsene i nr. 2.
4. For enhver stat nevnt i nr. 1, eller Det europeiske fellesskap, som på et senere tidspunkt gir sitt samtykke til å være bundet av konvensjonen, skal konvensjonen tre i kraft den første dag i måneden som følger etter et tidsrom på tre måneder etter den dag dens ratifikasjons-, godkjennings- eller godtakelsesdokument deponeres.

*Artikkel 43***Tiltredelse til konvensjonen**

1. Etter at denne konvensjon er trådt i kraft, kan Europarådets ministerkomité, etter å ha rådført seg med konvensjonsstatene og med deres enstemmige samtykke, invitere en stat som ikke er medlem av Europarådet og som ikke har deltatt i utarbeidelsen av konvensjonen til å tiltre denne konvensjon, ved en beslutning som treffes med det flertall som er fastsatt i artikkel 20 bokstav *d* i Europarådets vedtekter, og ved enstemmighet blant representantene for de konvensjonsstater som har rett til å sitte i Ministerkomiteen.
2. For en stat som tiltrer konvensjonen, skal den tre i kraft den første dag i måneden som følger etter et tidsrom på tre måneder etter den dag

three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

tiltredelsesdokumentet deponeres hos Europarådets generalsekretær.

Article 44

Territorial application

1. Any State or the European Community may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.
2. Any Party may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration and for whose international relations it is responsible or on whose behalf it is authorised to give undertakings. In respect of such territory, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.
3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 45

Reservations

No reservation may be made in respect of any provision of this Convention, with the exception of the reservation of Article 31, paragraph 2.

Article 46

Denunciation

1. Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.
2. Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expira-

Artikkel 44

Territoriell anvendelse

1. Enhver stat, eller Det europeiske fellesskap, kan på tidspunktet for undertegning eller når den deponerer sitt ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument, angi for hvilket territorium eller hvilke territorier denne konvensjon skal gjelde.
2. Enhver part kan på ethvert senere tidspunkt ved en erklæring rettet til Europarådets generalsekretær, utvide anvendelsen av denne konvensjon til å omfatte andre territorier som er angitt i erklæringen og for hvis internasjonale forbindelser den er ansvarlig eller på hvis vegne den er bemyndiget til å påta seg forpliktelser. For et slikt territorium skal konvensjonen tre i kraft den første dagen i måneden som følger etter et tidsrom på tre måneder etter den dag generalsekretæren har mottatt erklæringen.
3. En erklæring som avgis i samsvar med de to foregående ledd, kan med hensyn til et territorium angitt i erklæringen trekkes tilbake ved underretning til Europarådets generalsekretær. Tilbaketrekkingen får virkning den første dagen i måneden som følger etter et tidsrom på tre måneder etter den dag generalsekretæren mottar erklæringen.

Artikkel 45

Forbehold

Det kan ikke tas forbehold mot noen bestemmelse i denne konvensjon, med unntak av forbeholdet i artikkel 31 nr. 2.

Artikkel 46

Oppsigelse

1. Enhver part kan når som helst si opp denne konvensjon ved underretning til Europarådets generalsekretær.
2. Oppsigelsen skal få virkning den første dagen i måneden som følger etter et tidsrom på tre

tion of a period of three months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

måneder etter den dag Generalsekretæren mottar underretningen.

Article 47

Notification

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe, any State signatory, any State Party, the European Community, to any State invited to sign this Convention in accordance with the provisions of Article 42 and to any State invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 43 of:

- a) any signature;
- b) the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c) any date of entry into force of this Convention in accordance with Articles 42 and 43;
- d) any amendment adopted in accordance with Article 41 and the date on which such an amendment enters into force;
- e) any denunciation made in pursuance of the provisions of Article 46;
- f) any other act, notification or communication relating to this Convention
- g) any reservation made under Article 45.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Warsaw, this 16th day of May 2005, in English and in French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe, to the non-member States which have participated in the elaboration of this Convention, to the European Community and to any State invited to accede to this Convention.

Artikkel 47

Underretning

Europarådets generalsekretær skal underrette Europarådets medlemsstater, enhver signatar, enhver stat som er part, Det europeiske fellesskap, enhver stat som er invitert til å undertegne denne konvensjon i samsvar med bestemmelsene i artikkel 42, og enhver stat som er invitert til å tiltre denne konvensjon i samsvar med bestemmelsene i artikkel 43, om

- a) enhver undertegning,
- b) deponering av ethvert ratifikasjons-, godtakelses-, godkjennings- eller tiltredelsesdokument,
- c) enhver ikrafttredelsesdato for denne konvensjon i samsvar med artikkel 42 og 43,
- d) enhver endring vedtatt i samsvar med artikkel 41 og dato for endringens ikrafttredelse,
- e) enhver oppsigelse i henhold til bestemmelsene i artikkel 46,
- f) enhver annen handling, underretning eller meddelelse som gjelder denne konvensjon,
- g) ethvert forbehold etter artikkel 45.

Som bekreftelse på dette har de undertegnende, som er behørig bemyndiget til det, undertegnet denne konvensjon.

Utferdiget i Warszawa den 16. mai 2005 på engelsk og fransk, med samme gyldighet for begge tekster, i ett eksemplar som skal deponeres i Europarådets arkiver. Europarådets generalsekretær skal oversende bekreftede kopier til hver medlemsstat i Europarådet, til de ikke-medlemsstater som har deltatt i utarbeidelsen av denne konvensjon, til Det europeiske fellesskap, og til enhver stat som er invitert til å tiltre denne konvensjon.